

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. О. ГОНЧАРА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО, ТРУДОВОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

М.О. Резникова

СІМЕЙНЕ ПРАВО

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Дніпропетровськ, 2015

УДК 347.61 (477)

ББК 67.9 (4 Укр)

Р 34

Резникова М.О. Навчально-методичний посібник з дисципліни «Сімейне право» – Дн-вськ, 2015. 68 с. (4 ум. др. арк).

Укладач: Резникова М.О. – к.філ.н., доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара.

Розглянуто, затверджено та рекомендовано до друку на засіданні Вченої Ради юридичного факультету Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара (протокол № 5 від 28.01.2015р.).

Рецензент: Богун В.П., кандидат юридичних наук, професор кафедри цивільного та господарського права Національного гірничого університету.

Навчальний посібник рекомендовано студентам юридичного факультету спеціальності «Правознавство» для вивчення курсу «Сімейне право» та складається з тематичного плану, переліку дефініцій, планів семінарських занять, завдань для виконання індивідуальної та самостійної роботи, самостійного опрацювання джерел та літератури, переліку питань до екзамену, переліку рекомендованих джерел та літератури, примірною зразку тестового завдання.

ЗМІСТ

Передмова	4
Мета та завдання навчальної дисципліни	5
Структура навчальної дисципліни (кредитного модуля)	7
Рейтингова система оцінювання	8
Зміст дисципліни	9
Перелік дефініцій основних понять та термінів з навчальної дисципліни	11
Методичні вказівки до виконання семінарських занять, індивідуальної та самостійної роботи студентів	14
Плани семінарських занять, теми для доповідей та рефератів, завдання для індивідуальної та самостійної роботи студентів	17
Примірний зразок тестового завдання	57
Контрольні питання для перевірки знань студентів (варіанти контрольної роботи)	59
Перелік питань до екзамену	61
Навчально-методичні матеріали	63

ПЕРЕДМОВА

Вивчення курсу «Сімейне право» є необхідною складовою отримання юридичної освіти. В чинному Сімейному кодексі закладені нові правові принципи регулювання сімейних відносин, які відповідають Конституції України, концепції державної сімейної політики, міжнародним стандартам в галузі правового забезпечення сім'ї.

Сімейне законодавство містить необхідні правові умови для формування сім'ї на принципах добровільності, моногамності, рівності, посилює гарантії здійснення прав та виконання обов'язків в сімейних відносинах між подружжям, батьками, дітьми, іншими членами сім'ї та родичами. Крім того, сімейним законодавством передбачаються різні форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Навчальний курс «Сімейне право» вивчається один семестр (5 семестр). Вивчення дисципліни «Сімейне право» базується на засвоєнні змісту чинного Сімейного Кодексу України, у якому визначені такі питання, як :

- створення сім'ї на підставі таких юридичних фактів як кровне споріднення, шлюб, усиновлення, тощо;
- родинні зв'язки, які породжують комплекс прав та обов'язків осіб;
- повноваження державних органів та посадових осіб на врегулювання сімейних та родинних відносин.

Сімейні відносини регулюються не тільки СК України, а й Конституцією України, Цивільним Кодексом України, Цивільно-процесуальним Кодексом України, Законами України «Про охорону дитинства», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», Указами Президента України, Постановами Кабінету Міністрів тощо.

Набути навичок юридичного аналізу конкретних життєвих ситуацій, навчатися тлумачати норми сімейного права, застосовувати їх при вирішенні задач, ретельно вивчити теоретичний матеріал можна тільки беручи активну участь у навчальному процесі.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. МЕТА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Сімейне право як навчальна дисципліна – це система положень науки сімейного права, що розкривають його поняття, наукові та нормативні категорії, положення, які характеризують інститути сімейного права, що закріплені чи можуть бути закріплені в сімейному законодавстві.

Сімейне право як галузь права характеризується особливим предметом, методом, принципами правового регулювання. Сімейне право являє собою сукупність правових норм, які регулюють особисті немайнові та майнові права і обов'язки подружжя, батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї та родичів, що виникають зі шлюбу, народження дітей, родинності та визначених законом форм прийняття дітей на виховання в умовах сім'ї. Однак виокремлення сімейного права у самостійну галузь права до сьогодні ще є дискусійним. Існує думка, що його предмет входить до суспільних відносин, які регулюються цивільним правом, разом з торгівельними, страховими чи спадковими. Однак переважає концепція, яка розглядає сімейні правовідносини як досить специфічні, що дозволяє виділити сімейне право в окрему галузь. Цієї ж позиції дотримується й законодавець, тому сімейне право вивчається самостійним навчальним курсом.

Правові норми, що регулюють сімейні правовідносини, утворюють особливу сферу законодавства – сімейне законодавство, що складається з законів, постанов Верховної Ради України, указів Президента України, декретів, постанов Кабінету Міністрів, інструкцій міністерств та відомств, інших органів державної влади тощо. Центральне місце в ньому займає Конституція України, яка гарантує охорону державою сім'ї, дитинства, материнства та батьківства (ст. 51 Конституції України). Корінні зміни в політичному, економічному й соціальному житті нашої держави на сучасному етапі викликали необхідність реформування й шлюбно-сімейного законодавства. 10.01.2002 р. був прийнятий новий Сімейний кодекс України, який вніс суттєві зміни у регулювання сімейних правовідносин. Прийняття сімейного кодексу свідчить про вагомість сім'ї для держави та ролі сімейного права в регулюванні суспільних правовідносин.

Новий Сімейний кодекс викликав необхідність послідовного прийняття низки законів та підзаконних актів, узгоджених з його положеннями. Тому реформа шлюбно-сімейного законодавства триває.

Метою навчальної дисципліни «Сімейне право» є підготовка юристів, глибоко обізнаних з юридичною стороною сімейних правовідносин, заснованих на шлюбі, кровному спорідненні, усиновленні, тощо і здатних до практичного застосування норм сімейного законодавства. Студенти повинні здійснювати кваліфіковану юридичну допомогу, правозахисну діяльність.

2. ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Завданням дисципліни «Сімейне право» є:

- вивчити історію розвитку сімейного права;
- вивчити інститути правового регулювання сімейного права;
- вивчити чинне законодавство, що регулює сімейні правовідносини;
- здійснити аналіз чинного сімейного законодавства України та законодавства іноземних країн щодо регулювання сімейних правовідносин;
- набути навички для вірного тлумачення положень законодавства з різних інститутів сімейного права;
- набути необхідні знання та навички щодо застосування діючого законодавства при вирішенні конкретних сімейних спорів;
- набути навички та вміння відрізнити сімейні правовідносини від інших видів правовідносин;
- навчитися складанню процесуальних документів з сімейного права, а саме позовні заяви з різних категорій сімейних спорів, шлюбні договори, заяв про усиновлення тощо.

В результаті вивчення дисципліни «Сімейне право» фахівець повинен знати:

- загальнотеоретичні сімейно-правові поняття та категорії;
- предмет та метод правового регулювання сімейних відносин;
- принципи регулювання, форми та способи захисту сімейних прав;
- підстави виникнення сімейних правовідносин;
- правовий режим майна подружжя;
- порядок та способи поділу майна подружжя;
- порядок та способи утримання подружжям один одного, утримання дітей батьками і навпаки;
- види особистих немайнових сімейних прав.

Підготовлений фахівець повинен уміти:

- аналізувати сімейні правовідносини, визначити їх елементи, встановлювати юридичні факти, здійснювати їх юридичну кваліфікацію;
- набути навички для вірного тлумачення положення законодавства України та законодавства іноземних країн щодо регулювання сімейних правовідносин;
- набути необхідні навички та знання для застосування діючого сімейного законодавства при вирішенні конкретних сімейних спорів;
- навчитися складати договори на утримання дітей, шлюбний договір, договори щодо поділу майна подружжя, позовні заяви з різних категорій сімейних спорів, заяви про всиновлення тощо.

Сімейне право, як і будь-яка галузь права, знаходиться у тісному взаємозв'язку з іншими галузями, а саме: конституційним, цивільним, житловим, аграрним, земельним, трудовим, цивільним процесуальним правом тощо.

В курсі “Сімейне право” вивчається: історія розвитку сімейного права, принципи і система сімейного законодавства, сімейні правовідносини, суб'єкти сімейного права, юридичні факти щодо виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин, заручини, порядок і умови укладання шлюбу, укладання шлюбного договору, припинення шлюбу, визнання його недійсним, особисті та майнові правовідносини подружжя, батьків та дітей, а також інших членів сім'ї і, крім цього, – інституту всиновлення, опіки й піклування та патронату над дітьми.

Курсом “Сімейне право” передбачено проведення семінарських занять, на яких студенти зобов'язані виробити навички орієнтуватися в чинному сімейному законодавстві та вміння застосовувати теоретичні знання при вирішенні практичних завдань.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (КРЕДИТНОГО МОДУЛЯ)

Тема	Кількість годин, відведених на:			
	Всього	Лекції	Семінарські заняття	Самостійну роботу
модуль І				
Тема 1. Поняття, основні принципи і джерела сімейного права	8	2	2	4
Тема 2. Сімейні правовідносини	8	2	2	4
Тема 3. Шлюб і його правове значення	10	2	2	6
Тема 4. Особисті немайнові та майнові права та обов'язки подружжя. Шлюбний договір	10	2	2	6
модуль ІІ				
Тема 5. Припинення шлюбу	8	2	2	4
Тема 6. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей та інших членів сім'ї	6	2	2	2
Тема 7. Майнові правовідносини батьків і дітей та інших членів сім'ї	6	2	2	2
Тема 8. Усиновлення та його правове значення	8	2	2	4
Тема 9. Інші форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування	8	2	2	4
	72	18	18	36

РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1	Модуль 2	Підсумковий контроль	Сума
25 б.	35 б.	40 б.	100 б.

ЕЛЕМЕНТИ КОНТРОЛЮ ЗА МОДУЛЕМ 1:

- опитування на семінарських заняттях теми № 1-4 = 4 с.з. по 4 б. = 16 б.;
- реферат – 9 б. (зараховується від 7 до 9 б.)

ЕЛЕМЕНТИ КОНТРОЛЮ ЗА МОДУЛЕМ 2:

- опитування на семінарських заняттях – теми № 5-9 = 5 с.з. по 3 б. = 15 б.;
- індивідуальні завдання – 10 б. (від 8 до 10 б.);
- контрольно-модульна робота (10 б.) – зараховується від 8 до 10 б.

Критерії оцінювання:

За виконання контрольної роботи, відповіді на семінарських заняттях студент отримує найвищий бал, передбачений модулем, за умови, що на поставлені питання надана правильна, вичерпна відповідь, при цьому студент вміло оперує понятійним апаратом, аргументує своє ставлення до відповідних категорій, залежностей та явищ і навів приклади із практики.

Середню кількість балів студент одержує, якщо він в цілому відповів на поставлене запитання, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помиляється у використанні понятійного апарату, показав посередні знання літературних джерел, не підкріпив прикладами з практики.

Найнижчу оцінку студент одержує, якщо він дав не правильну або не повну відповідь на запитання, ухилився від аргументів, показав незадовільні знання понятійного апарату і спеціальної літератури.

Складання 1 модулю – на 10 тижні;
Перескладання модулю – на 11 тижні;

Складання 2 модуля – 17 тиждень;
Перескладання модулю – 18 тиждень

На поточний контроль – 60 балів;
На семестровий контроль – 40 балів;
Всього – максимальна кількість балів – 100.

Шкала оцінювання:

90-100 балів – *відмінно* (A); 75-89 балів – *добре* (BС);
60-74 балів – *задовільно* (DE); 1-59 балів – *незадовільно* (FX).

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ:

МОДУЛЬ І

ТЕМА 1

Поняття, основні принципи і джерела сімейного права.

Поняття сімейного права як галузі права.

Предмет і метод правового регулювання сімейного права.

Принципи сімейного права.

Основні функції сімейного права.

Відмінності сімейного права від цивільного права.

Джерела сімейного права. Застосування законів іноземних держав та міжнародних договорів щодо сімейного права в Україні. Історичний розвиток сімейного права.

ТЕМА 2

Сімейні правовідносини.

Поняття сім'ї.

Елементи сімейних правовідносин.

Види сімейних правовідносин.

Юридичні факти.

Здійснення сімейних прав і виконання сімейних обов'язків.

Захист сімейних прав та інтересів.

Строки в сімейному праві.

ТЕМА 3

Шлюб і його правове значення.

Поняття шлюбу за сімейним законодавством України.

Укладання шлюбу. Умови укладання шлюбу.

Право на шлюб.

Перешкоди вступу до шлюбу.

Заручини.

Реєстрація шлюбу.

Укладання шлюбу за законодавством деяких іноземних країн.

ТЕМА 4

Особисті немайнові та майнові права та обов'язки подружжя. Шлюбний договір.

Поняття особистих немайнових правовідносин подружжя. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя.

Поняття майнових правовідносин подружжя. Право особистої приватної власності дружини та чоловіка.

Право спільної сумісної власності подружжя та порядок його здійснення.

Поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Способи та порядок поділу майна подружжя.

Аліментні зобов'язання подружжя, підстави їх виникнення. Способи, розмір та порядок надання утримання одному з подружжя.

Поняття і зміст шлюбного договору. Порядок укладання шлюбного договору.

МОДУЛЬ 2

ТЕМА 5

Припинення шлюбу.

Поняття і підстави припинення шлюбу.

Добровільний порядок припинення шлюбу.

Судовий порядок розірвання шлюбу.

Визнання розірвання шлюбу фіктивним.

Встановлення режиму окремого проживання подружжя та його правові наслідки.

Поняття та підстави недійсності шлюбу. Порядок та підстави визнання шлюбу недійсним.

Правові наслідки недійсності шлюбу.

Визнання шлюбу неукладеним.

Припинення шлюбу за законодавством іноземних країн.

ТЕМА 6

Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей та інших членів сім'ї.

Визначення походження дитини.

Визнання батьківства, материнства. Спир про батьківство, материнство. Оспорювання батьківства.

Поняття та види особистих немайнових прав та обов'язків батьків та дітей.

Спори про дітей.

Підстави та порядок позбавлення батьківських прав. Правові наслідки позбавлення батьківських прав. Поновлення батьківських прав. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав.

Особисті немайнові відносини інших членів сім'ї.

ТЕМА 7

Майнові правовідносини батьків і дітей та інших членів сім'ї.

Поняття майнових правовідносин батьків та дітей.

Управління майном дитини.

Право власності на аліменти, одержані на дитину.

Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину.

Порядок та підстави стягнення аліментів на неповнолітніх та повнолітніх дітей.

Розмір аліментів. Зміна розміру аліментів. Припинення права на аліменти.

Обов'язки дітей утримувати батьків. Обов'язок по утриманню інших членів сім'ї та родичів.

ТЕМА 8

Усиновлення та його правове значення.

Поняття усиновлення.

Особи, які можуть бути усиновлювачами.

Порядок усиновлення. Таємниця усиновлення.

Правові наслідки усиновлення.

Недійсність усиновлення. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним.

Скасування усиновлення. Правові наслідки скасування усиновлення.

Усиновлення дитини іноземним громадянином або особою без громадянства.

ТЕМА 9

Інші форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.

Поняття опіки та піклування.

Особа, яка може бути опікуном та піклувальником дитини.

Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування.

Права та обов'язки опікуна, піклувальника щодо дитини.

Припинення опіки, піклування над дитиною.

Звільнення опікуна, піклувальника дитини від їх обов'язків.

Договір на патронат. Обов'язки патронатного вихователя. Припинення договору патронату.

ПЕРЕЛІК ДЕФІНІЦІЙ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ ТА ТЕРМІНІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття, основні принципи та джерела сімейного права.

Сімейне право – це сукупність правових норм, що регулюють особисті немайнові та майнові відносини, які виникають між особами на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом, і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства.

Предметом сімейного права - є вся сукупність шлюбно-сімейних відносин, які складаються в сім'ї між чоловіком та дружиною, батьками і дітьми, іншими особами, які пов'язані між собою відносинами родинності або відносинами щодо виховання дітей.

Метод сімейного права – це сукупність засобів та прийомів, за допомогою яких здійснюється правовий вплив на вольову поведінку учасників сімейних відносин.

Принципи сімейного права – це закріплені чинним законодавством основні засади, ідеї, керівні положення, відповідно до яких нормами сімейного права регулюються особисті та майнові відносини, які виникають між подружжям, батьками і дітьми, іншими членами сім'ї.

Тема 2. Сімейні правовідносини.

Сімейні правовідносини – це відносини, врегульовані нормами сімейного права, які виникають із шлюбу, кровного споріднення, усиновлення або іншої форми влаштування дітей, які залишилися без піклування батьків, інших підстав, визначених законом.

Здійснення сімейних прав – це процес задоволення особою своїх матеріальних та духовних потреб на підставі юридичних можливостей, які вона має.

Сімейне право на захист – це законодавчо закріплена можливість уповноваженої особи використовувати правоохоронні засоби для відновлення свого порушеного права або його визнання.

Юрисдикційна форма захисту – це діяльність уповноважених державою органів щодо захисту сімейних прав та інтересів учасників сімейних відносин.

Строком у сімейному праві слід вважати визначений момент часу, з настанням або перебігом якого закон пов'язує певні правові наслідки для учасників сімейних відносин.

Тема 3. Шлюб та його правове значення.

У ст. 21 СК України визначено, що **шлюб** - сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану.

Недійсність шлюбу – це особливий вид сімейно-правової санкції, яка застосовується у разі порушення передбачених законом умов укладення шлюбу й означає анулювання тих юридичних наслідків, які законом пов'язуються з дійсним шлюбом.

Тема 4. Особисті немайнові та майнові права та обов'язки подружжя. Шлюбний договір.

Об'єктом майнових прав подружжя може бути будь-яке майно, яке не виключене із цивільного обороту: об'єкти нерухомості, транспортні засоби, грошові кошти (заробітна плата, пенсія, стипендія, інші доходи), речі, цінні папери, майнові права.

Правовий режим майна подружжя можна визначити як порядок регулювання майнових відносин дружини і чоловіка, які перебувають у зареєстрованому шлюбі і який виникає внаслідок взаємодії комплексу правових способів (дозвіл, заборон, позитивних зобов'язань тощо), що дозволяє визначити зміст майнових прав та обов'язків кожного із подружжя.

Особисту приватну власність чоловіка та дружини становить майно (грошові кошти), що було набуто ними до укладення шлюбу, а також майно, отримане ними на підставі договору дарування або в порядку спадкування.

Тема 5. Припинення шлюбу.

Під припиненням шлюбу прийнято розуміти припинення правовідносин між подружжям, що зумовлюється настанням певних, визначених законом юридичних фактів. Зокрема, законом визначено, що шлюб припиняється внаслідок смерті одного із подружжя або оголошення його померлим, а також шлюб припиняється шляхом його розірвання (ч. 1,2 ст. 104 СК України).

Тема 6. Особисті немайнові права та обов'язки батьків, дітей та інших членів сім'ї.

Основою правових відносин між дитиною і її батьками є походження дитини від даних матері та батька, засвідчене державним органом реєстрації актів цивільного стану в порядку, встановленому законом.

Оспорювання батьківства (материнства) – це право особи, яка записана батьком (матір'ю) дитини, пред'явити позов про виключення запису про нього як батька (матір) з актового запису про народження дитини. Це право закріплене ст. 136 СК України.

Тема 7. Майнові правовідносини батьків, дітей та інших членів сім'ї.

Майнові відносини батьків і дітей – це відносини, які виникають між ними щодо приналежного їм майна. Майнові правовідносини між батьками і дітьми підлягають як сімейно-правовому, так і цивільно-правовому регулюванню, особливо у випадках управління майном або під час реалізації права власності на майно.

Тема 8. Усиновлення та його правове значення.

Усиновлення є найкращою формою влаштування долі дитини-сироти, в результаті якої дитина вибуває із системи державної опіки та піклування, позбуваючись статусу дитини-сироти чи такої, що лишилась без батьківського піклування й отримує сім'ю, стає її рівноправним членом.

Усиновлення – це правовий інститут, на підставі норм якого відбувається передача дитини, позбавленої батьківського піклування у сім'ю усиновлювача.

Усиновлення – це юридичний факт, у результаті якого між усиновлювачем та його родичами, з одного боку, та усиновленим – з іншого, виникають такі самі права та обов'язки, як між батьками і дітьми, іншими родичами за походженням.

Порядок усиновлення – це процедура, яка складається з певних стадій і здійснюється відповідними органами за правилами, що встановлені законодавством.

Визнання усиновлення недійсним та скасування усиновлення є сімейно-правовими санкціями, мірою відповідальності, які застосовуються до осіб за порушення встановленого законом порядку, умов та процедури усиновлення.

Тема 9. Інші форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.

Опіка та піклування є особливою формою державної турботи про неповнолітніх дітей, які залишилися без піклування батьків. Закріплення загальних правил щодо встановлення опіки та піклування має місце як у сімейному, так і в цивільному законодавстві – зокрема, це глава 19 «Опіка та піклування над дітьми» та глава 6 «Опіка та піклування».

Опіка та піклування – це система заходів, спрямованих на забезпечення особистих і майнових прав та інтересів неповнолітніх дітей, а також неповнолітніх осіб, які за віком чи станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки.

Патронат – одна із форм влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, в чужу сім'ю на виховання.

Відповідно до ст. 252 СК України, за договором про патронат орган опіки та піклування передає дитину, яка є сиротою або з інших причин позбавлена батьківського піклування, на виховання у сім'ю іншої особи (патронатного вихователя) до досягнення дитиною повноліття, за плату.

Дитячий будинок сімейного типу – окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя (або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі), які беруть на виховання та спільне проживання не менш як 5 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ, ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Важливою складовою самостійної роботи студента є підготовка до семінарських занять.

Семінарські заняття проводяться з метою організації дискусій навколо теоретичних питань та письмових рішень цивільно-правових казусів, які студенти готують вдома. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію. Поточні відповіді на семінарському занятті оцінюються у балах і заносяться до відомості про роботу на семінарі. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться у відповідний журнал. Отримані студентом оцінки за семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни. Необхідною передумовою, яка забезпечує належний рівень проведення семінарського заняття є підготовка до нього студентів та викладача. Відсутність знань, якими необхідно оперувати, перетворює фахову дискусію у дилетантські суперечки. З метою уникнення таких негативних явищ на семінарах, у планах запропоновано **питання для обговорення та самоконтролю** до кожної теми. Це дозволяє кожному студентові у ході підготовки до семінару зосередитись на вузлових моментах теми, перевірити себе, виділити незрозумілі питання та отримати по них консультації викладача. На питання, включені до плану необхідно давати чіткі короткі відповіді. Це дозволяє швидко перевірити рівень теоретичної підготовки студентів. Студенти повинні прагнути до участі в обговоренні проблемних питань по темі, до належної аргументації власної позиції з наукових та практичних питань теми.

Семінарське заняття, як правило має таку структуру:

1. З метою усунення труднощів, що виникли під час засвоєння матеріалу теми, винесеного в питання для обговорення та самоконтролю, навчальний семінар розпочинається з'ясуванням питань, які виявилися незрозумілими для окремих або всіх студентів. Це надзвичайно важливо для зняття психологічної напруги та для створення атмосфери доброзичливості та співробітництва на семінарі.

2. Опитування студентів по темі дає можливість перевірити сумлінність та рівень теоретичної підготовки студента. Одночасно закріплюється основний матеріал теми обов'язковий для вивчення. Для опитування використовуються всі або деякі питання, наведені у плані. Окрім того, на семінарі можуть підніматися як студентами, так і викладачем інші проблемні питання теми. Тверде засвоєння матеріалу, вміння чітко і лаконічно давати відповіді на питання, значною мірою впливає на оцінку роботи студента.

3. Обговорення практичних завдань може поєднуватися з обговоренням актуальних для конкретного завдання теоретичних питань.

При вивченні курсу «Сімейне право» значна увага приділяється виробленню у студента навичок практичної роботи майбутнього фахівця. Робота юриста, в основному, полягає в умінні складати правові документи. Тому надзвичайно важливо навчитися застосовувати норми права при складанні письмових висновків, які у подальшому можуть бути оформлені у вигляді позовних заяв, судових рішень та скарг. Завдання до планів семінарських занять **обов'язково виконуються у письмовій формі, у зошитах для семінарських занять з цивільного права**. Зошит має бути підписаний студентом, якому він належить з зазначенням його імені та прізвища, курсу та групи і може бути перевірений викладачем. Окремі завдання, прямо зазначені у планах, слід подавати своєчасно на окремих аркушах. Якість підготовки індивідуальних завдань перевіряється на відповідному семінарському занятті. За результатами виконання завдань та даних про рівень теоретичної підготовки формується рейтинг успішності роботи студента, який істотно впливає на результати підсумкового контролю. В оцінці рівня підготовки студента основна увага зосереджується на аналізі аргументації рішення. Перш за все оцінюється ґрунтовність виконання юридичного аналізу ситуації та аргументація висновків. Правильне по суті рішення, яке не містить аналізу спірного правовідношення та належного обґрунтування, вважається підготовленим неналежним чином.

Студенту важливо показати, наскільки він володіє методикою проведення юридичного аналізу цивільного правовідношення. Отже, неправильна по суті, але належним чином аргументована відповідь завжди заслуговує високої позитивної оцінки. Рішення, які не містять обґрунтування, не відтворюють юридичного аналізу казусу, вважаються підготовленими неналежним чином. Необхідно враховувати, що окремі види професійної діяльності юриста потребують обстоювання інтересів лише певної з сторін спору, тому набуття навичок використання закону в інтересах сторони, юридичне обґрунтування її позиції є важливою складовою професійної підготовки. При викладенні рішення по справі бажано не переобтяжувати його нормами права, які не регулюють спірні правовідносини. У тексті рішення необхідно прагнути до органічного поєднання змісту правової норми з викладенням обставин, у зв'язку із якими вона підлягає застосуванню.

Для ефективної роботи семінару необхідно щоб кожний учасник мав повні письмові рішення з належною аргументацією та юридичним обґрунтуванням.

Форма виконання завдання має бути максимально наближена до форм відповідних процесуальних документів. Студенту слід прагнути до викладення рішення задачі у формі, наближеній до відповідного документа, придатного для практичного використання у цивільному чи господарському процесі; у вигляді мотивувальної та резолютивної частини судового рішення, письмової консультації для сторони, письмових заперечень проти позову, доводів апеляційної скарги тощо. Структура процесуальних документів відображена у відповідних нормах процесуального законодавства, з якими варто ознайомитись самостійно та прийняти рішення про те, у якій формі доцільно запропонувати свою позицію у вирішенні казусу. Її обрання обумовлене характером задачі та позицією студента по її вирішенню. Так, дійшовши висновку про неправильність судового рішення у справі, можна скласти відповідь у формі мотивувальної частини апеляційної скарги або ухвали апеляційного суду. Якщо є потреба вирішити справу по суті, доцільно спробувати скласти мотивувальну та резолютивну частину судового рішення. Щоб краще уявити собі процесуальні форми документів з якими працюють юристи варто уважно ознайомитись із ст.ст. 214, 215, 119, 295 ЦПК України. Аналізу письмових завдань на семінарі приділяється центральна увага. Як правило заслуховується кілька письмових рішень кожного завдання, особлива увага приділяється аналізу причин розбіжностей у рішеннях кількох доповідачів. Робота учасника семінару при обговоренні рішень полягає у уважному заслуховуванні відповідей, що пропонуються для обговорення, та пошуку слабких місць у правових позиціях доповідачів. Підготовка практичного завдання та доповідь свого рішення повинна доповнюватися на семінарі аргументованими запереченнями проти доводів опонентів. Після заслуховування доповіді студента, присутнім пропонується виявити помилки та висловити свої зауваження.

4. За 4 – 5 хвилин до закінчення заняття викладачем підводяться підсумки заняття, відзначаються позитивні та негативні моменти у підготовці студентів, оголошуються підсумки поточного контролю та, за необхідності, уточнюються завдання на наступне заняття. Студентам, які були присутніми на семінарському занятті, але не брали участі у роботі семінару пропонується здати письмові роботи на перевірку викладачеві.

Участь у семінарських заняттях є обов'язковою. Пропуск заняття незалежно від його причин або отримання незадовільної підсумкової оцінки за роботу на семінарі тягне невиконання навчального плану та створює перешкоди для складання студентом іспиту. Студент, який пропустив семінар, має протягом двох тижнів після того як він з'явився на заняття, виконати практичні завдання за планом, вивчити матеріал та пройти співбесіду з викладачем по темі семінару.

Контрольні роботи. З метою одночасної перевірки рівня підготовки студентів до семінарського заняття, замість контрольного опитування, до 10 хвилин часу на семінарі може бути використано для проведення контрольної роботи. Для її складання використовуються контрольні питання плану або тестові завдання на перевірку рівня засвоєння нормативного матеріалу та теоретичних положень теми. Студентам видаються письмові завдання або зачитуються питання на знання принципів положень законодавства, обов'язкового до вивчення, і пропонується викласти письмово лаконічні

відповіді у межах часу необхідного для письмової відповіді на кожне питання. Кожне питання зачитується 2 або 3 рази, і надається час для запису відповіді на нього, та зачитується наступне питання. Контрольні роботи проводяться у час, визначений навчальним планом.

Необхідною складовою освіти є набуття студентами навичок наукової роботи. З цією метою у планах семінарських занять передбачено завдання для виконання наукових праць студентів: рефератів, наукових повідомлень, курсових робіт. При виконанні наукових праць необхідно аналізувати чинне законодавство.

У планах семінарських занять наведено широкий перелік законодавства та фахових наукових праць до кожної теми. Для підготовки до кожного семінарського заняття необхідно користуватися одним із підручників перелік яких наведено нижче. Також бажано мати у користуванні Науково-практичний коментар Сімейного Кодексу України.

Закінчити підготовку до заняття та до іспиту важливо уважним переглядом правових норм чинного законодавства. Його сприйняття, збагачене змістом навчально-методичної та наукової літератури значно збагатиться і основні положення неодмінно будуть засвоєні на високому рівні.

Значний обсяг навчального матеріалу не дозволяє розглянути за час аудиторних занять усі проблемні питання застосування норм сімейного права. Активна самостійна робота студента по ознайомленню з законодавством та вивчення практики його застосування є запорукою отримання знань належної якості та навичок практичного застосування теоретичних положень навчального курсу та цивільного законодавства. Самостійна робота студента у значній мірі впливає на збагачення змісту навчального процесу, забезпечує можливість самостійного виявлення актуальних питань, що можуть бути обговорені в аудиторії з участю викладача та інших студентів. Вдумливе, критичне ставлення студента до змісту знань які необхідно засвоїти значно сприяє підвищенню якості його освіти.

Хочеться сподіватися, що ці зауваження сприятимуть успішному вивченню навчальної дисципліни “Сімейне право України”.

Плани семінарських занять

Семінарське заняття №1

Тема 1. Поняття, основні принципи і джерела сімейного права

Питання для самостійної підготовки

1. Поняття і предмет сімейного права.
2. Основні методи правового регулювання сімейного права.
3. Система курсу сімейного права.
4. Основні принципи та функції сімейного права.
5. Сімейне законодавство. Дія сімейного законодавства в часі, просторі та за колом осіб.

Теми для доповідей та рефератів

1. Сімейне право як галузь права.
2. Міжнародні договори України як частина національного законодавства.
3. Застосування аналогії закону та аналогії права в регулюванні сімейних правовідносин.

Завдання для самостійної роботи

1. Знайти у Конституції України, Сімейному кодексі України та інших чинних нормативних актах статті, що містять принципи сімейного права.
2. Знайти у Сімейному кодексі України норми імперативного і диспозитивного регулювання сімейних правовідносин.

Практичні завдання

Задача 1

Громадяни Синіцин та Павленко протягом трьох років проживали в одній квартирі та вели спільне господарство. Під час спільного проживання через рік у них народився син. Після народження дитини Синіцин почав систематично зникати з дому, і вихованням дитини займалася мати. Вона працювала директором приватного підприємства, а тому коштів на проживання та на все необхідне вистачало. Згодом на власні кошти Павленко купила дачу та автомобіль. Дізнавшись про це, Синіцин заявив, що бажає постійно проживати з нею та сином. На це вона відповіла, що після всього не бажає мати з ним нічого спільного і з того часу вони почали жити окремо. Однак через два роки Павленко звернулася до суду з позовом про стягнення з Синіцина аліментів на утримання дитини.

Нормами якого законодавства повинен керуватися суд при вирішенні цієї справи? При вирішенні задачі розгляньте усі можливі ситуації:

- а) позов Павленко до Синіцина про стягнення аліментів, якщо Синіцин записаний батьком дитини, Синіцин не записаний батьком дитини у свідоцтві про народження;**
- б) позов Синіцина про розподіл майна між ним та Павленко, оскільки, вони протягом трьох років перебували у фактичних шлюбних відносинах;**
- в) позов Павленко до Синіцина про стягнення аліментів у зв'язку із втратою працездатності.**

Задача 2

Миколайчук П. П. протягом двох місяців перебував у відрядженні в Іспанії. На конференції він познайомився зі своєю колегою – іспанкою Рікос М. Згодом вони почали зустрічатися. Миколайчуку потрібно було повернутися додому, але він вже не уявляв своє життя без іспанки. Тому перед від'їздом він запропонував їй одружитися і вона погодилася. Через рік їх шлюб було зареєстровано в Україні, а потім у них народилася донька. Миколайчук та Рікос проживали в м. Києві.

Однак одруження виявилось невдалим. Після народження дитини сім'я розпалася. Чоловік матеріально не підтримував сім'ю, не допомагав у веденні домашнього господарства, часто виїжджав у відрядження. Тому шлюб було розірвано.

Оскільки батьки не дійшли згоди щодо місця проживання дитини, це питання вирішувалося у судовому порядку. У зв'язку з тим, що мати збиралась від'їжджати у Іспанію, дочку на виховання було передано батькові.

Чи має право Рікос М. оскаржити винесене рішення? Який принцип сімейного права порушено? Яким чином вирішується питання про визначення місця проживання дитини? Чи враховується при цьому думка дитини?

Задача 3

17 травня 2000 року було зареєстровано шлюб, укладений між Мірошником С. Т. та Осиповою К. П. Одразу ж після весілля Мірошник запропонував дружині переїхати жити в інше місто. Але дружина була проти, оскільки вони обоє працювали та отримували високу заробітну платню, а тому дружина не хотіла втрачати таку роботу. Однак з часом чоловік все більше наполягав на своєму; на питання, чому це так необхідно жінка не отримувала відповіді, а тільки чула: «Там буде краще». Дійшло до того, що він заявив, якщо вона бажає залишитися з ним, то має поїхати. Врешті-решт Осипова погодилася і вони негайно виїхали з міста.

Після переїзду чоловік заспокоївся, почалося щасливе подружнє життя. Однак у квітні 2004 року мати Осипової подала до суду позов про визнання шлюбу недійсним у зв'язку з тим, що з 5 жовтня 1997 року Мірошник перебуває у зареєстрованому шлюбі з Конашевич Г. С. і має від неї дитину. Оскільки діти виїхали, у квартирі, в якій вони проживали, почала жити мати. Вона пояснила, що до неї дзвонила Конашевич і просила покликати до телефону Мірошника. А коли мати сказала, що він одружений і переїхав, вона все їй розповіла. У зв'язку з викраденням у Мірошника паспорта, він отримав новий без відмітки про шлюб. Оскільки він не бажав залишатися зі своєю першою дружиною, він приховав цей факт.

Норми якого законодавства слід застосувати для вирішення цього питання? Який принцип сімейного права було порушено? Чи мала право мати Осипової звертатися до суду з позовом?

Задача 4

Подружжя Гаврилових перебували у зареєстрованому шлюбі протягом десяти років і мали від шлюбу двох дітей. Вже через вісім років сімейного життя чоловік почав зловживати спиртними напоями, в результаті чого наносив дружині тілесні ушкодження. Коли чоловік приходив додому п'яний Гаврилова була змушена тікати з дому, щоб захистити дітей. Після чергового випадку вона звернулася до суду з позовом про розірвання шлюбу. У суді чоловік щиро розкався і сказав, що не зловживатиме спиртними напоями, а тому просив суд не розривати шлюб. Тоді суд виніс ухвалу і надав подружжю 2 місяці для примирення. Однак через півроку Гаврилов знову почав пиячити. Гаврилова знову звернулася до суду з вимогою розірвати шлюб.

Яким принципом має керуватися суд для вирішення справи?

Література

1. Конституція України, прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Конвенція ООН «Про права дитини» від 20.11.1989 р. – К.: Укр. прав. фундація. Вид-во Право, 1995.
3. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С.Я.Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 1248с.
4. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21-22. – ст. 135.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №40-44. – ст.356.
6. Семейное право Украины: учебник / Под ред. Ю.С. Червоного. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. – 520 с.
7. Семейное право Украины: підручник / В.П. Мироненко, С.А. Пилипенко / За заг. ред. В.П. Мироненко. – К: Правова єдність, 2008. – 477с.
8. Семейное право Украины: підручник / За ред. Ю.С. Червоного. – К.: Істина, 2004. – 400 с.
9. Семейное право Украины: підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. / За

заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – К.: Юрінкомінтер, 2006. – 264 с.

Семінарське заняття №2

Тема 2. Сімейні правовідносини

Питання для самостійної підготовки

1. Поняття сім'ї та сімейних правовідносин.
2. Елементи сімейних правовідносин.
3. Юридичні факти в сімейному праві. Споріднення як юридичний факт.
4. Класифікація сімейних правовідносин.
5. Захист сімейних правовідносин.
6. Поняття та види строків в сімейному праві.

Теми для доповідей та рефератів

1. Історичний аспект розвитку сімейних правовідносин.
2. Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків.

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрити елементи наступних сімейних правовідносин.
 - шлюбного;
 - особистого немайнового;
 - майнового.
2. Навести приклади з статей Сімейного кодексу України, що містять юридичні факти:
 - правопороджуючі;
 - правозмінюючі;
 - правоперешкоджаючі;
 - правоприпиняючі;
 - правопоновлюючі.
3. Знайти в Сімейному кодексі України статті, що містять строки, вказавши види цих строків.

Література

1. Конституція України, прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С.Я.Фурси. – К: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 1248с.
3. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21-22. – ст. 135.
4. Сімейне право України: підручник / В.П. Мироненко, С.А. Пилипенко / За заг. ред. В.П. Мироненко. – К: Правова єдність, 2008. – 477с.
5. Сімейне право України: підручник / За ред. Ю.С. Червоного. – К.: Істина, 2004. – 400 с.
6. Сімейне право України: підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. / За заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – К.: Юрінкомінтер, 2006. – 264 с.
7. Семейное право Украины: учебник / Под ред. Ю.С. Червоного. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. – 520 с.
8. Гнездов О. Справи, що виникають з шлюбно-сімейних правовідносин // Юридичний вісник України. – 1997. – № 6. – С.18-20.
9. Шевченко Я. Нові засади правового регулювання сімейних відносин // Закон і бізнес. – 1999. – № 52. – С.14.

Семінарське заняття №3

Тема 3. Шлюб і його правове значення

Питання для самостійної підготовки

1. Поняття шлюбу за сімейним законодавством України та іноземних країн.
2. Умови укладення шлюбу. Перешкоди вступу до шлюбу.

3. Порядок укладення шлюбу.
4. Заручини та їх правове значення.
5. Укладення шлюбу з іноземними громадянами на території України та на території іноземних країн.

Теми для доповідей та рефератів

1. Порядок укладення шлюбу в країнах англосаксонської та романо-германської правових систем.
2. Укладення шлюбу в країнах ісламу.

Індивідуальні завдання

1. Скласти схему порядку укладення шлюбу.
2. Скласти перелік документів, які свідчать про перешкоди до вступу до шлюбу.

Практичні завдання

Задача 1

У зв'язку з загибеллю батьків Соколову К. Є. було передано до дитячого будинку «Малютко». Вже через півроку дівчинку було усиновлено подружжям Коваленків. Подружжя мало власну дитину – хлопчика такого ж віку, як і Соколова К. Є. З самого дитинства діти були разом, а тому дуже звикли одне до одного. Досягнувши шлюбного віку, вони вирішили одружитися і подали заяву до органу реєстрації актів цивільного стану, однак орган РАЦС їм відмовив.

Що стало підставою для відмови у реєстрації шлюбу між Соколовою та Коваленком? Яким чином таким особам може бути надано право на шлюб? Чи потрібна згода батьків на такий шлюб?

Задача 2

Юсупову О. І. було передано до дитячого будинку у зв'язку з Позбавленням її батьків батьківських прав. Уже через кілька місяців дівчинку удочерив Федоров Г. Д. Його дружина померла рік тому, а власних дітей у нього не було. Спочатку він ставився до Юсупової як до власної доньки, але згодом, спостерігаючи як зростає та гарнішає дівчина, закохався у неї. Коли їй виповнилося 20 років, Федоров запропонував їй одружитися і вона погодилася. Весною вони подали заяву до органів реєстрації актів цивільного стану, але їм було відмовлено.

Чи правомірно вчинив орган РАЦС, відмовивши Юсуповій О. І. та Федорову Г. Д. у реєстрації шлюбу? За яких умов їх шлюб може бути зареєстровано?

Задача 3

До органу реєстрації актів цивільного стану подали заяву про реєстрацію шлюбу:

- 1) Марина та Олег
- 2) Олексій та Валентина
- 3) Олексій та Марина
- 4) Олександр та Олеся
- 5) Олександр та Валентина
- 6) Олексій та Ірина
- 7) Олег і Олена
- 8) Олег та Ірина

9) Валентина та Олег

10) Костянтин та Валентина

11) Антон та Лілія

Яким із зазначених громадян орган РАЦС відмовить у реєстрації шлюбу і чому? Які громадяни, зазначені на схемі, мають право укласти шлюб між собою?

Задача 4

16-річні Івахненко І. В. та Тарасенко В. К. подали до органу реєстрації актів цивільного стану заяву про реєстрацію шлюбу. Однак орган РАЦС відмовив у реєстрації, посилаючись на те, що громадяни не досягли шлюбного віку.

У яких випадках це рішення РАЦС є правомірним, а у яких неправомірним? Який шлюбний вік встановлено Сімейним кодексом України?

Задача 5

Громадяни Шевченко Н. М. та Петрова О. Г., зустрічаючись два роки, вирішили провести релігійний обряд їх шлюбу. Після вінчання вони стали проживати разом однією сім'єю та вести спільне господарство. Однак два місяці потому Шевченко перестав дбати про матеріальне забезпечення сім'ї: почав пиячити, не виділяв кошти на оплату комунальних послуг, тому дружина була змушена сама забезпечувати сім'ю. Однак і через місяць ситуація не змінилася, чоловік відмовлявся утримувати дружину.

Тому Петрова О. Г. подала до районного суду позов про стягнення з Шевченка коштів на матеріальне забезпечення сім'ї.

Яким має бути рішення суду?

Задача 6

Громадянин Коновалець М. К. та громадянка Пилипонько О. П. після двох років перебування у фактичних шлюбних відносин вирішили узаконити свої сосунки та створити сім'ю. Весною 2003 року вони подали заяву про реєстрацію шлюбу до органу реєстрації актів цивільного стану. Однак через тиждень після подання заяви Пилипонько О. П. потрапила у дорожньо-транспортну пригоду, і внаслідок цього перебувала на лікуванні протягом двох місяців.

Яким чином мають діяти громадяни Коновалець М. К. та Пилипонько О. П., щоб зареєструвати свій шлюб у зазначений у заяві термін? Чи є обов'язковою реєстрація шлюбу у приміщенні державного органу реєстрації актів цивільного стану? Яким чином нотаріус може допомогти у цій ситуації?

Задача 7

Громадянин Петров К. О. та громадянка Микитенко Г. В. вирішили одружитися і 12 вересня 2003 року подали заяву про реєстрацію шлюбу до органу реєстрації актів цивільного стану. За тиждень до весілля наречена запропонувала відвідати свою тітку, яка проживала у селі, недалеко від міста, їм настільки там сподобалося, що вони вирішили відсвяткувати весілля саме у селі.

Чи мають право громадяни Петров К. О. та Микитенко Г. В. зареєструвати шлюб в іншому місці? В яких випадках реєстрація шлюбу може і відбутися не в приміщенні державного органу реєстрації актів цивільного стану?

Задача 8

17 квітня 2004 року громадяни Акулов А. М. та Василенко Г. С. подали і заяву про реєстрацію шлюбу до органу реєстрації актів цивільного стану, і тому ввечері наречений подарував своїй майбутній дружині золоту обручку. Коли все було готово до весілля: запрошено гостей, замовлено ресторан, куплено квитки на весільну подорож, Акулов дізнався, що його наречена перебуває у фактичних шлюбних відносинах з громадянином Жигаловим А. В. У зв'язку з цим він відмовився від шлюбу.

Які наслідки відмови громадянина Акулова від шлюбу? Чи повинна особа, яка відмовилася від шлюбу, відшкодувати другій стороні витрати, яких та зазнала? В яких

випадках такі витрати не підлягають відшкодуванню? Чи можливо питання врегулювання заручин вирішувати в нотаріальному порядку?

Задача 9

Громадяни Чукреєв Г. Н. та Авдєєва В. А. 8 жовтня 2003 року подали заяву про реєстрацію шлюбу до органу реєстрації актів цивільного стану. Реєстрацію було призначено на 10 листопада 2003 року. Напередодні весілля наречена разом зі своїми друзями відпочивала на місцевому пляжі і раптом побачила там Чукреєва, який, за його словами, повинен бути у відрядженні. Побачивши Авдєєву, він підійшов до неї, щоб усе пояснити, однак наречена не хотіла його чути. Всі спроби майбутнього чоловіка налагодити стосунки були марними, і у визначений день реєстрація шлюбу не відбулася.

Тиждень потому Чукреєву вдалося пояснити, що відрядження відмінили, а тому він шукав її на пляжі, щоб сповістити про це. Коли вони звернулися до органів реєстрації актів цивільного стану, то їм відповіли, що потрібно знову подавати заяву про реєстрацію шлюбу.

Чи є правомірним рішення органу РАЦС? Який термін дії заяви про реєстрацію шлюбу?

Задача 10

Громадянка Садовська І. Д. та громадянин Конашевич В. А. звернулися до органу реєстрації актів цивільного стану з заявою про реєстрацію шлюбу, у зв'язку з народженням Садовською дитини, вони попросили зареєструвати їх шлюб негайно. Однак орган РАЦС їм відмовив, пояснивши це тим, що шлюб реєструється після спливу одного місяця від дня подання особами заяви про реєстрацію шлюбу.

Чи правильно вчинив орган РАЦС, відмовивши у реєстрації? У яких випадках дозволяється скорочувати час реєстрації шлюбу? У яких випадках і на який термін орган РАЦС може відкласти реєстрацію шлюбу?

Задача 11

15 січня 2003 року громадяни Авраменко О. К. та Нечипорук В. В. подали заяву про реєстрацію шлюбу до органів реєстрації актів цивільного стану.

Протягом місяця з дня подання заяви наречені пройшли медичне обстеження, у висновку якого йшлося, що обоє абсолютно здорові. Однак напередодні весілля Авраменко О. К. заразився венеричною хворобою, про що йому не було відомо.

20 лютого 2003 року було укладено шлюб, зареєстрований відділом РАЦС, актовий запис № 12.

Внаслідок дорожньо-транспортної пригоди чоловік потрапив до лікарні, де і було виявлено, що він хворий на венеричну хворобу.

Яку консультацію має надати адвокат дружині?

Задача 12

До органів реєстрації актів цивільного стану звернулася громадянка Іванова Г. М. з заявою про реєстрацію шлюбу з громадянином Федоровим Ф. А. У зв'язку з тим, що її майбутній чоловік перебував у лікарні в іншому місті, вона надала його заяву про згоду на реєстрацію шлюбу, на якій його підпис було засвідчено головним лікарем.

Якими мають бути дії органу РАЦС в цьому випадку? Яких вимог має дотримуватися особа, яка не може особисто подати заяву про реєстрацію шлюбу?

Задача 13

Громадяни Зайцев О. Л. та Вакулова А. М. звернулися до органів реєстрації актів цивільного стану з заявою про реєстрацію шлюбу. Реєстрацію було призначено на 5 квітня 2004 року. Однак у зв'язку з тим, що наречений є військовозобов'язаним, 30 березня він змушений був поїхати до іншого міста для проходження навчань. Перебуваючи у військовій частині, Зайцев домовився з керівництвом про те, що момент реєстрації шлюбу буде транслюватися у прямому ефірі. У призначений день у приміщенні органу РАЦС з'явилася громадянка Вакулова і попросила дозволу поставити обладнання для прямого ефіру, оскільки наречений не може бути присутнім особисто.

Що має пояснити орган РАЦС наречений? Який принцип сімейного права порушено? Яким чином вирішувалося б це питання, якщо б представ-нареченого надав нотаріально посвідчену довіреність?

Задача 14

До органів реєстрації актів цивільного стану з заявою про реєстрацію шлюбу звернулися громадянин Петров А. П. та громадянка Цойкова В. К. Однак у визначений день реєстрація шлюбу не відбулася у зв'язку з відсутністю наречених, а згодом за їх заявою реєстрацію було перенесено на іншу дату. Але громадяни знову не з'явилися через те, що відрядження нареченого було продовжено ще на місяць і він не мав можливості приїхати вчасно, у зв'язку із неможливістю нареченого приїхати Цойкова звернулася до органу РАЦС з заявою про відкладення шлюбу ще на 2 місяці, надавши необхідні документи для підтвердження поважних причин.

Які наступні дії органу РАЦС? Чи має право орган РАЦС вимагати нотаріальну форму посвідчення таких документів?

Задача 15

Громадяни Свириденко О. О. та Пилипов Я. Я. подали до органів реєстрації актів цивільного стану заяву про реєстрацію шлюбу. У заяві наречені обрали прізвище Пилипови як спільне прізвище подружжя. Однак на момент реєстрації шлюбу наречена вирішила залишити своє дошлюбне прізвище і повідомила про свій намір орган РАЦС, який пояснив, що вона не може цього зробити, оскільки в свідоцтві вже зазначено, що її прізвище – Пилипова.

Яким чином орган РАЦС може допомогти Свириденко залишити своє дошлюбне прізвище? Яку консультацію має надати адвокат особі, яка бажає змінити своє прізвище?

Задача 16

21 жовтня 2000 року було зареєстровано шлюб, укладений між громадянином Іваненком М. С. та громадянкою Торцевою В. Г. Під час перебування у шлюбі 2 квітня 2002 року народилася донька Іваненко А. М. Через рік після народження дитини на ім'я чоловіка постійно надходили листи, які читав лише він. 14 березня 2004 року Іваненко змушений був виїхати за кордон. Розбираючи пошту, дружина знайшла лист, адресований чоловікові. Вважаючи, що це може бути терміново, вона прочитала листа, з якого стало відомо, що вже протягом трьох років він перебуває у шлюбі з громадянкою Анісовою М. А. В результаті цього Торцева подала до суду позов про визнання шлюбу недійсним.

Чи підлягає позов Торцевої В. Г. задоволенню судом? Які підстави визнання шлюбу недійсним?

Задача 17

Стасюк М. А., дізнавшись про смерть своєї матері, одразу виїхав до Харкова. Оскільки після смерті дружини чоловік – батько Стасюка – довго не міг отямитися, то Стасюк вирішив залишитися ще на два місяці, щоб якось допомогти батькові. Під час перебування у Харкові він познайомився з Антоною К. В., яка йому дуже сподобалася. Вона добре його розуміла, бо сама кілька років тому втратила батька. Згодом вони почали зустрічатися. Однак Стасюку потрібно було повертатися на роботу до Києва. Протягом двох років він кожні вихідні приїжджав до Харкова. Згодом це їм набридло і він вирішив переїхати жити до Антониної. Через місяць він звільнився з роботи, залишилося тільки продати квартиру.

Після двох місяців спільного проживання Стасюк та Антонова подали до органу реєстрації актів цивільного стану заяву про реєстрацію шлюбу. Однак орган РАЦС їм відмовив, мотивуючи це тим, що заяву слід подавати за місцем прописки Стасюка, а отже, до Києва.

Дайте оцінку діям органу РАЦС? Яку консультацію має надати адвокат майбутньому подружжю? Чи мають вони право оскаржити відмову у реєстрації шлюбу і куди саме?

Література

1. Конституція України, прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.

2. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С.Я.Фурси. – К: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 1248с.
3. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21-22. – ст. 135.
4. Научно-практический комментарий Семейного кодекса Украины / Под ред. Ю.С.Червонного. – К.: Истина, 2003. – 520с.
5. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. – 532с.
6. Сімейне право України: підручник / В.П. Мироненко, С.А. Пилипенко / За заг. ред. В.П. Мироненко. – К: Правова єдність, 2008. – 477с.
7. Сімейне право України: підручник / За ред. Ю.С. Червонного. – К.: Істина, 2004. – 400 с.
8. Сімейне право України: підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. / За заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – К.: Юрінкомінтер, 2006. – 264 с.
9. Семейное право Украины: учебник / Под ред. Ю.С. Червонного. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. – 520 с.

Семінарське заняття №4

Тема 4. Особисті немайнові та майнові права та обов'язки подружжя. Шлюбний договір

Питання для самостійної підготовки

1. Особисті немайнові правовідносини подружжя, їх види.
2. Майнові правовідносини подружжя.
3. Право особистої приватної власності дружини та чоловіка.
4. Право спільної сумісної власності подружжя.
5. Порядок та способи поділу майна подружжя.
6. Підстави виникнення аліментних зобов'язань подружжя.
7. Способи, розмір та порядок надання утримання одному з подружжя.
8. Шлюбний договір: його зміст та порядок укладання.

Теми для доповідей та рефератів

1. Судовий порядок поділу майна подружжя.
2. Відповідальність подружжя за особистими та сумісними боргами.

Індивідуальні завдання

1. Скласти зразок шлюбного договору.
2. Скласти позовну заяву про поділ майна подружжя.
3. Скласти позовну заяву про стягнення коштів на утримання одного з подружжя.

Практичні завдання

Задача 1

Подружжя Юдінцевих протягом п'яти років перебували у зареєстрованому шлюбі. Внаслідок дорожньо-транспортної пригоди дружина потрапила до лікарні з переломом хребта. Під час перебування у лікарні чоловік часто відвідував дружину, але з часом відвідування ставали дедалі рідшими. Повернувшись через два місяці додому, Юдінцева з'ясувала, що чоловік пішов від неї і зараз проживає з іншою жінкою.

У зв'язку з повною втратою працездатності вона потребує матеріальної допомоги.

Яким чином Юдінцева може вимагати від чоловіка надання їй утримання?

Задача 2

Після п'яти років подружнього життя у 1999 році подружжя Черстових подали до органу реєстрації актів цивільного стану заяву про розірвання шлюбу. І тільки в кінці 2003 року Черстов подав до суду позов про поділ майна, яке було набуто під час перебування у шлюбі. Прийняте судом рішення не задовольнило позивача, а тому він оскаржив його до апеляційного суду. Апеляційний суд своїм рішенням скасував рішення районного суду і направив справу на новий розгляд, де вона перебуває і сьогодні.

Якими нормами права має керуватися суд при вирішенні цього питання? Які норми права застосував би суд, якщо б сторонами були чоловік та жінка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі?

Задача 3

Гаврилюк О. Т. та Стругань К. І. подали до органу реєстрації актів цивільного стану заяву про реєстрацію шлюбу і через місяць їх шлюб було зареєстровано. Через рік після одруження подружжя вирішило, що прийшов час мати дітей. Оскільки дружина ніяк не могла завагітніти, вони звернулися до лікаря за допомогою. Після обстеження було виявлено, що дружина цілком здорова. Коли чоловікові порадили також пройти обстеження, він був категорично проти.

Чи має право дружина вимагати від чоловіка проходження обстеження? Якими можуть бути правові наслідки відмови?

Задача 4

Подружжя Семенових перебували у зареєстрованому шлюбі протягом років. Оскільки чоловік постійно був у відрядженнях, на момент його відсутності з дружиною проживала її близька подруга. Однак чоловікові про це не було відомо: за день до приїзду чоловіка подруга поверталася до себе додому. Одного разу Семенов приїхав додому на 5 днів раніше. Повернувшись, він став вимагати, щоб подруга негайно пішла, але дружина, навпаки, наполягала, щоб вона залишилася. Тоді чоловік заявив, що вона, як дружина, має його слухатися і робити так, як він їй каже. Погодившись з чоловіком, Семенова попросила подругу піти.

Чи правомірна позиція Семенова? Виконання яких дій має право вимагати чоловік від дружини?

Задача 5

Осокіна К. В. у заяві про реєстрацію шлюбу вказала, що після одруження бажає носити своє дошлюбне прізвище. Однак вже через рік вона звернулася до органу реєстрації актів цивільного стану з проханням змінити її прізвище на прізвище чоловіка.

Чи має право орган РАЦС відмовити Осокіній в зміні прізвища? Якими нормами СК регулюється це питання?

Задача 6

Подружжя Корінцевих перебувало у шлюбі три роки. Однак під час перебування чоловіка за кордоном виникла потреба у коштах, і тому дружина продала належну їм на праві спільної сумісної власності дачу Варломову А. К. Повернувшись з відрядження, чоловік почав вимагати від Варломова розірвання договору купівлі-продажу, на що той відмовив, що при підписанні договору Корінцева діяла від імені чоловіка.

Чи правомірно вчинила дружина? Що має порадити адвокат Корінцеву, який бажає повернути дачу?

Задача 7

За час перебування у шлюбі Коноваловими було придбано за власні кошти:

Двокімнатну квартиру загальною вартістю 35000 грн.

Автомобіль «Ford Scorpio» вартістю 8000 грн.

Цегляний гараж в автокооперативі «Аста» вартістю 1200 грн.

Кухонний гарнітур вартістю 1500 грн.

М'які меблі вартістю 2350 грн.

Холодильник «Веко» вартістю 1500 грн.

Пральну машину «Ardo» вартістю 2700 грн.

Мікрохвильову піч вартістю 1760 грн.

Пилосос «Thomson» вартістю 2300 грн.

Комп'ютер вартістю 3780 грн.

Музичний центр «Sony» вартістю 4000 грн.

У зв'язку з тим, що Коновалов перебуває у фактичних шлюбних відносинах з іншою жінкою, подальше сімейне життя було неможливим. Оскільки вони не мали дітей, спільну заяву про розірвання шлюбу було подано до органу реєстрації актів цивільного стану. В заяві подружжя просило вирішити питання поділу спільного майна, бо самостійно вирішити це питання вони не в змозі.

Охарактеризуйте дії подружжя. До компетенції яких органів належить поділ спільно набутого майна подружжям? Яким чином Ви суддя, розділили б майно між подружжям?

Задача 8

Нелюбовій Г. М. було відомо про те, що її коханий – Кривопиша В. І. перебуває у зареєстрованому шлюбі з Аврамовою С. В. Однак її це не турбувало, оскільки вже два роки він проживає саме з нею, а не зі своєю дружиною а також ніяких стосунків Кривопиша з нею не має. Під час перебування у фактичних шлюбних відносинах вони придбали за власні кошти автомобіль, дачу, гараж, домашній кінотеатр. Але через п'ять років Кривопиша помер, не залишивши заповіту. Відповідно до закону все майно має перейти до його дружини, але Нелюбова з цим не погодилася і звернулася за допомогою до адвоката.

Яку консультацію має надати адвокат Нелюбовій? Яким чином та на підставі якого законодавства здійснюється поділ майна чоловіка і жінки, які проживали однією сім'єю, але не перебували у шлюбі?

Задача 9

Потапова О. М. звернулася до суду з позовом про розірвання шлюбу та поділ майна. В позові вона зазначила, що автомобіль, який вона отримала за заповітом від батька, є її особистою приватною власністю, а тому має належати їй. Однак в суді чоловік заявив, що оскільки вона не мала посвідчення водія, а також боялася сідати за кермо, автомобілем керував та розпоряджався чоловік, а тому при поділі майна автомобіль має перейти до нього.

Як має діяти суд у цій ситуації? Чи має право чоловік вимагати передачі йому автомобіля? Яке майно є особистою приватною власністю дружини і чоловіка?

Задача 10

Подружжя Казакевич перебували у шлюбі протягом восьми років. За спільні кошти ними було придбано будинок, який вони здавали в оренду. У зв'язку з необхідністю виїзду за кордон, чоловікові були вкрай потрібні кошти. Він знав, що дружина не погодиться на продаж цього будинку, а тому їй нічого не сказав, а у договорі зазначив, що діє за згодою дружини. Тоді дізнавшись про це, дружина подала до суду позов про розірвання договору купівлі-продажу будинку.

Чи має право дружина вимагати розірвання правочину, здійсненого від її імені? Чи потрібна згода іншого з подружжя на продаж будинку? Яким чином має бути посвідчена ця згода?

Задача 11

Вакуленко звернувся до суду з позовом про поділ квартири. В позові він зазначив, що квартиру хоч і придбано під час перебування у шлюбі, однак половину коштів на її придбання надав він, а половину — його батьки. 1° він вимагав передати квартиру саме йому і заперечував проти її поділу.

Чи підлягає позов задоволенню? Чи враховується судом зазначена у& ва при вирішенні цього питання? Яким чином Вакуленко може отримати квартиру в натурі?

Задача 12

Миронова К. Є. перебувала у зареєстрованому шлюбі з Давидовим І. Ф. чотири роки. Від шлюбу мають 3-річного сина. Оскільки дружина перебувала у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трьох років, все майно, набуто у шлюбі, було придбано за кошти чоловіка. Однак сімейне життя не склалося: чоловік почав зловживати спиртними напоями, а тому вона подала до суду позов про розірвання шлюбу та поділ майна.

Яким чином має здійснюватися поділ майна подружжя? Чи підлягає врахуванню судом особистий внесок кожного з подружжя у майно?

Задача 13

Нечипорук та Іванова протягом восьми років перебували у фактичних шлюбних відносинах та проживали однією сім'єю, але зареєструвати свій шлюб не бажали. За цей час у них народилося двоє близнят. Оскільки пологи були ускладненими, дружина тривалий час перебувала на лікуванні, а тому з того часу чоловік самостійно забезпечував сім'ю усім необхідним. Після одужання дружина намагалася знайти роботу, але їй постійно відмовляли. Внаслідок тривалої хвороби близнюки померли. Тоді, не в змозі з цим змиритися, вона почала пиячити, часто не була вдома. Чоловік звернувся до суду з позовом про розподіл майна, в якому він вимагав віддати йому все майно, нажите під час спільного проживання, оскільки воно було придбано на його кошти. Рішенням суду Іванову було направлено на примусове лікування у лікувально-трудоий профілакторій, а все майно було передано чоловікові.

Охарактеризуйте рішення суду? Яке право на майно мають чоловік та жінка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі?

Задача 14

Після чотирьох років подружнього життя Головань Я. А. звернулася до суду з позовом про розірвання шлюбу та поділ майна. В позові вона зазначила, що подружжя дійшло згоди щодо поділу майна таким чином: дружина отримує квартиру, пральну машину, телевізор, мікрохвильову піч, килимові покриття, спальний гарнітур, а чоловік – автомобіль, гараж, музикальний центр, комп'ютер, меблі, пілосос. Проте у судовому засіданні чоловік заявив, щоб йому також було передано гараж. Однак, суд відмовив у присудженні йому гаража, мотивуючи це тим, що про нього не було зазначено у позовній заяві.

Чи правомірним є рішення суду? Яку консультацію має надати адвокат чоловікові? Кому з подружжя має бути передано гараж і яким чином?

Задача 15

Після реєстрації шлюбу подружжя Мартинюк вирішили укласти шлюбний договір. Врегулювавши у договорі сімейні відносини, вони звернулися до нотаріуса з проханням посвідчити його. Однак нотаріус відмовив подружжю в посвідченні шлюбного договору, оскільки у змісті не було зазначено строк його Дії.

Охарактеризуйте дії нотаріуса? Чи є строк дії шлюбного договору його обов'язковою умовою? Який строк дії договору передбачений СК? Чи має право нотаріус посвідчити договір, якщо Мартинюки в усній формі зазначать, що договір діятиме протягом перебування їх у шлюбі?

Задача 16

Василенко Г. П. та Черткова К. В. подали до органу реєстрації акті вільного стану заяву про реєстрацію шлюбу. Щоб врегулювати всі спірні питання, які виникнуть під час перебування у шлюбі, вони вирішили укласти шлюбний договір ще до одруження. У пункті 7 цього договору було зазначено «У разі подання Чертковою позову чи заяви про розірвання шлюбу, вона втрачає право на майно, яке набуто за час спільного подружнього життя». Подружжя звернулося до нотаріуса з проханням посвідчити договір. Перевіривши зміст договору, нотаріус встановив, що він відповідає закону, а тому без вагань його посвідчив.

Чи правомірно вчинив нотаріус? Чи може п. 7 шлюбного договору бути підставою для відмови у його посвідченні? Коли цей договір набере чинності? З якою метою подружжя укладає шлюбний договір? Які вимоги законом висунуто до змісту цього договору?

Задача 17

Складаючи шлюбний договір, Мазуренко І. В. та Степанова В. К. зазначили:

п. 3: «Майно, яке було і буде набуто нами під час шлюбу, вважається спільною сумісною власністю подружжя, при цьому подружжя відходить від рівності часток і домовляється про те, що 40% його частки належатиме ДРУЖИНІ, а 60% – ЧОЛОВІКОВІ»;

п. 4: «Майно, набуто ЧОЛОВІКОМ і ДРУЖИНОЮ до шлюбу, або одержане одним із них під час шлюбу в порядку успадкування чи дарування, є особистою власністю того з подружжя, ким воно успадковане чи кому подаровано»;

п. 5: «У разі непрацездатності ДРУЖИНИ в зв'язку з народженням дітей до досягнення ними трирічного віку ДРУЖИНА не має права на утримання»;

п. 6: «У разі розірвання шлюбу з ініціативи ДРУЖИНИ вона зобов'язується знятися з реєстрації і виселитися з спільної квартири протягом місяця»;

п. 7: «У разі втрати одним з подружжя працездатності, інший зобов'язується надавати йому матеріальну допомогу в розмірі двох мінімальних заробітних плат щомісячно».

На підставі яких пунктів нотаріус може відмовити у посвідченні шлюбного договору? Виправте пункти, які не відповідають нормам СК? Які б ще положення Ви закріпили у цьому договорі?

Задача 18

Оскільки Терова О. Л. на момент складання шлюбного договору не мала посвідчення водія, у пункті 5 цього договору було зазначено, що «автомобіль є особистою приватною власністю чоловіка, а тому тільки він має право ним керувати та розпоряджатися». Однак через два роки після посвідчення договору дружина пройшла курси водіїв і отримала посвідчення. Тому Терова звернулася до суду з вимогою змінити умови договору. Дізнавшись про це, чоловік подав нотаріусу заяву про відмову від шлюбного договору.

Дайте правову оцінку діям Терової та її чоловіка? Яким чином вносяться зміни до шлюбного договору? Хто має право відмовитися від шлюбного договору?

Задача 19

Ще до одруження Павленко А. П. та Гнатова К. Є. уклали шлюбний договір. Договором передбачалося, що у разі втрати непрацездатності одним з подружжя або у разі визнання його неісправним, другий зобов'язаний надавати йому матеріальну допомогу у розмірі п'яти неоподаткованих розмірів мінімальних заробітних плат щомісяця.

Внаслідок нещасного випадку на виробництві дружина опинилася в лікарні і в зв'язку з отриманими ушкодженнями їй було встановлено першу групу інвалідності. З урахуванням особливостей отриманих ушкоджень Гнатова весь час мала перебувати у ліжку. Одразу після цього до подружжя переїхала мати дружини, щоб допомагати чоловікові доглядати за нею. Мати була здивована, що Павленко надає дружині мізерні кошти, хоча отримує значні. Прибираючи у квартирі, мати натрапила на шлюбний договір. Не чекаючи на повернення з роботи Павленка, вона звернулася до суду з позовом про розірвання шлюбного договору.

Яким має бути рішення суду? Яка в цьому випадку підстава розірвання шлюбного договору? Хто і за яких підстав має право вимагати розірвання шлюбного договору?

Задача 20

Під час складання шлюбного договору подружжя домовилися, що чоловік зобов'язується утримувати непрацездатну мати дружини — Коновалець Г. Г., надати їй можливість проживання разом з ними у будинку, виділивши їй в користування кімнату, а також надавати їй щомісячно грошову допомогу в розмірі чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Також чоловік зобов'язується сплачувати половину вартості санаторно-курортного лікування та додаткових витрат у разі підтвердження медичними довідками потреби в такому лікуванні. Після підписання договору було посвідчено нотаріусом. Вважаючи розмір коштів мізерним, Коновалець звернулася до суду з позовом про визнання шлюбного договору недійсним.

Що має пояснити суддя Коновалець Г. Г.? Чи може суд відмовити позивачці у задоволенні позову та які підстави для такої відмови? Які підстави визнання шлюбного договору недійсним?

Задача 21

Авраменко В. С. та Гончарова І. К. за порадою своїх друзів після трьох років подружнього життя вирішили укласти шлюбний договір. Оскільки Авраменко був змушений негайно виїхати за кордон, він попросив дружину самостійно піти та нотаріально посвідчити шлюбний договір.

Якими мають бути дії нотаріуса? Чи має право нотаріус посвідчити договір, якщо дружина надасть йому документальне підтвердження неможливості чоловіка звернутися особисто?

Задача 22

Подружжя Остапенків, укладаючи шлюбний договір, домовилися, що чоловік передає для спільних потреб сім'ї автомобіль, будинок, гараж. Однак через два роки після укладення договору автомобіль було викрадено. В зв'язку з ним дружина наполягала на зміні умов договору, а чоловік, своєю чергою, був категорично проти. Оскільки вирішити спір вони не могли, тому пішли на компроміс – уклали між собою угоду про зміну шлюбного договору, але вирішили його нотаріально не посвідчувати, оскільки сподівалися, що автомобіль незабаром знайдеться. Протягом року ніяких відомостей про авто не було. А ще через рік подружжя подало заяву про розірвання шлюбу та поділ майна

Яким чином суд має вирішити це питання? Яким могло бути рішення суду, якщо б угоду посвідчили нотаріально?

Задача 23

Листова С. К. стала інвалідом другої групи під час перебування в шлюбі з Листовим І. В. Під час розірвання шлюбу аліментів від чоловіка не вимагала. Будучи інвалідом, Листова С. К. вдруге вийшла заміж за Сторожку Р. М. (при цьому залишила собі прізвище від першого шлюбу). Перебуваючи у шлюбі зі Сторожком Р. М., Листова С. К. подала до суду позов про стягнення з Листового І. В. аліментів, який заперечував право колишньої дружини на підставі того, що вона перебуває в зареєстрованому шлюбі з іншим чоловіком, а отже відповідно до ст. 82 Сімейного кодексу, на його думку, вона втратила право на утримання з його боку. На ці заперечення в судовому засіданні Листова С. К. пояснила, що, її право на утримання не може бути припинено на підставі ст. 82 Сімейного кодексу, оскільки підставою застосування ст. 82 Сімейного кодексу є повторна реєстрація шлюбу з тим чоловіком, з яким вона проживала під час встановлення інвалідності.

Чи має право Листова С. К. на отримання аліментів від Листового І. В.?

Як необхідно розуміти положення ст. 82 Сімейного кодексу: «право на утримання, яке особа має після розірвання шлюбу, припиняється у разі... реєстрації з ним повторного шлюбу»? Чи обов'язково для того, щоб було припинено право на аліменти, отримувач аліментів має укласти шлюб з платником аліментів?

Чи зміниться вирішення задачі, якщо Листова С. К. перебуватиме зі Сторожком не в зареєстрованому шлюбі, а в фактичних шлюбних відносинах?

Задача 24

Гордієнко Т. В., перебуваючи в шлюбі з Гордієнком В. К., який мав у власності приватну фірму і отримував значний дохід від підприємницької діяльності, не працювала. Гордієнко Т. В. бажала працювати, але її чоловік наполягав на тому, щоб вона займалася домашнім господарством і вона погодилася. В січні 2004 року фірму, яка належала Гордієнку В. К., було оголошено банкрутом. З того ж часу Гордієнко В. К. працював за трудовим договором і просив Гордієнко Т. В. влаштуватися на роботу для поліпшення фінансового стану сім'ї. Вона категорично відмовилася від влаштування на роботу, мотивуючи це відсутністю професійних навичок, кваліфікації. Після цього за позовом Гордієнка В. К. їх шлюб був припинений. Його дружина при цьому вимог щодо надання їй утримання не висувала. Через півроку після припинення шлюбу Гордієнко В. К. заснував нове підприємство та став отримувати значний дохід. Після цього його колишня дружина подала в суд позов про стягнення аліментів на підставі того, що перебуваючи в шлюбі, вона за ініціативи колишнього чоловіка вела домашнє господарство, у зв'язку з чим не могла одержати освіту, працювати, обійнявши пристойну посаду та ніякої кваліфікації не має. За клопотанням Гордієнка В.

К. суд викликав у судові засідання свідків, які підтвердили, що в січні 2004 року Гордієнко Т. В. відмовлялася влаштуватися на роботу посилаючись на те, що не має ні досвіду, ні стажу. Гордієнко В. К. також не погодився із запереченнями його колишньої дружини та пояснив, що він наполягав на тому, щоб його дружина здобула освіту, зайняла посаду, але вона вела домашнє господарство у зв'язку з тим, що не бажала працювати та мотивувала це тим, що їй і дома добре не потрібно вранці вставати, кудись бігти, а можна до сходу поспати. Її відмова працювати для того, щоб виправити фінансове становище сім'ї, коли він тимчасово не працював, є негідним вчинком, бо вона замість того, щоб підтримати його у тяжку хвилину, розірвала з ним шлюб, залишивши його без засобів до існування. Всі викладені обставини свідчать про те, що його колишня дружина не має права на аліменти.

Яке рішення має постановити суд?

Чи є відмова Гордієнко Т. В. влаштуватися на роботу негідним вчинком, який позбавляє її права на утримання?

Чи встановлений законодавством перелік негідних вчинків, за вчинення яких один з подружжя втрачає право на утримання?

Які вчинки Ви особисто віднесли б до таких негідних вчинків? Наведіть приклади негідних вчинків або критерії віднесення їх до негідних.

Задача 25

Онопенко Н. М. подала позов до свого колишнього чоловіка про стягнення з нього аліментів на утримання у зв'язку з непрацездатністю. В позові вона зазначала, що її колишній чоловік є фермером і вона бажає встановлення утримання в натуральній формі у розмірі двадцяти відсотків від врожаю.

Чи може суд присудити аліменти у натуральній формі? Якщо так, то який порядок виплати аліментів доцільно встановити?

Література

1. Конституція України, прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С.Я.Фурси. – К: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 1248с.
3. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21-22. – ст. 135.
4. Научно-практический комментарий Семейного кодекса Украины / Под ред. Ю.С.Червоного. – К.: Истина, 2003. – 520с.
5. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. – 532с.
6. Сімейне право України: підручник / В.П. Мироненко, С.А. Пилипенко / За заг. ред. В.П. Мироненко. – К: Правова єдність, 2008. – 477с.
7. Сімейне право України: підручник / За ред. Ю.С. Червоного. – К.: Істина, 2004. – 400 с.
8. Сімейне право України: підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. / За заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – К.: Юрінкомінтер, 2006. – 264 с.
9. Семейное право Украины: учебник / Под ред. Ю.С. Червоного. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. – 520 с.

Семінарське заняття № 5

Тема 5. Припинення шлюбу

Питання для самостійної підготовки

1. Поняття та підстави припинення шлюбу.
2. Порядок і підстави розірвання шлюбу в органах реєстрації актів цивільного стану.
3. Судовий порядок розірвання шлюбу.
4. Режим окремого проживання подружжя.

5. Недійсність шлюбу та його правові наслідки.
6. Порядок визнання шлюбу недійсним.

Теми для доповідей та рефератів

1. Припинення шлюбу за законодавством іноземних країн.
2. Порядок та умови визнання шлюбу недійсним.
3. Поновлення шлюбу та його правові наслідки.
4. Встановлення режиму окремого проживання подружжя.

Індивідуальні завдання

Скласти:

1. заяву про розірвання шлюбу та письмовий договір про місце проживання дітей згідно ст.109 СК України;
2. позовну заяву про розірвання шлюбу;
3. заяву подружжя про встановлення режиму окремого проживання;
4. позовну заяву про встановлення для подружжя режиму окремого проживання.

Практичні завдання

Задача 1

Петрови перебували у зареєстрованому шлюбі протягом п'яти років. Через два роки подружнього життя Петрова повідомила чоловікові, що вона вагітна. Однак замість того, щоб радіти дитині, він почав вимагати, щоб дружина зробила аборт. На питання, чому він не радий дитині, тільки відповідав „що не час”, «це завадить кар'єрі». Дізнавшись про намір залишити дитину чоловік почав погрожувати дружині. Тоді Петрова подала до суду позов про розірвання шлюбу.

Чи підлягає позов задоволенню? Які підстави припинення шлюбу? Що повинен пояснити адвокат Петровій?

Задача 2

Громадянка Лисенко М. К. звернулася до суду з позовом про розірвання шлюбу. Вона зазначила, що через рік після народження другої дочки чоловік перестав дбати та матеріально забезпечувати сім'ю, не займається вихованням дітей, не допомагає по домашньому господарству, вдома постійно влаштовує скандали. На судовому засіданні Лисенко К. К. заявив, що він кохає дружину і виправить свою поведінку. 7-річна та 15-річна дочки були проти розлучення батьків. Старша донька навіть погрожувала самогубством у разі розлучення.

Як має діяти суд? Чи є зазначені обставини підставою для розірвання шлюбу?

Задача 3

Після двох років перебування у фактичних шлюбних відносинах Коломієць Р. О. та Пилипова І. М. подали до органу реєстрації актів цивільного стану заяву про реєстрацію шлюбу. Після одруження чоловік отримав підвищення по службі. Звичайно, дружина не була проти цього, єдине, що їй не влаштовувало — це періодичні відрядження. Спочатку було важко, коли чоловіка постійно не було вдома, але з часом Пилипова звикла. Одного разу до Пилипової приїхала її подруга Онопрієва Г. І. Дізнавшись про стосунки подружжя, вона порадила, що краще буде їм встановити режим окремого проживання. Оскільки Пилиповій нічого не було відомо про цей режим, вона звернулася до юридичної консультації.

Яку консультацію має надати адвокат Пилиповій? Які підстави правові наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя Які переваги та недоліки має цей режим, порівняно зі шлюбом?

Задача 4

12 травня 1998 року було укладено шлюб між Чайковою А. Г. та Голованем А. Ф. Головань — геолог, тому у вересні 2002 року його було направлено у службове відрядження на Кавказ. З того часу протягом року про нього не було ніяких відомостей. Коли його бачили співробітники востаннє, геологорозвідувальна партія, до якої він належав, займалась пошуком нафти у гірському районі поблизу району військових дій. З метою отримання допомоги на утримання неповнолітньої дитини та

відшкодування шкоди, оскільки він зник під час перебування у службовому відрядженні, Голованя А. Ф – було визнано безвісно відсутнім.

Але 20 січня 2004 року він з'явився і повернувся у сім'ю.

Як мають діяти Чайкова та Головань, щоб поновити шлюб? Що слід обов'язково враховувати при вирішенні цього питання?

Задача 5

Шлюб, укладений між Ворошиловою З. В. та Коноваловим С. М. було розірвано за спільною заявою подружжя. Однак після розлучення вони продовжували жити разом. Попри те, що Коновалов проживає з нею, Ворошилова почала жити з іншим чоловіком. Проте сімейне життя з іншим чоловіком не вдалося і після систематичних сварок вони розійшлися. Тоді Ворошилова сказала своєму колишньому чоловікові, що бажає почати все спочатку, і він погодився. Коли вони подали до суду заяву про поновлення шлюбу, суддя їм відмовив, мотивуючи тим, що колишня дружина перебувала у повторному шлюбі.

Кваліфікуйте дії суду. Чи можна вважати перебування у фактичних шлюбних відносинах шлюбом?

Задача 6

Подружжя Гончаренків перебували у зареєстрованому шлюбі протягом трьох років. У зв'язку з вчиненням злочину чоловіка було засуджено до позбавлення волі на сім років.

Спочатку жінка систематично навідувала Гончаренка, однак надалі зустрічі ставали рідшими. Вона вважала його перебування занадто довгим, а тому за її заявою шлюб було розірвано.

Коли чоловік вийшов з в'язниці, він повернувся до своїх батьків. Йому стало відомо, що колишня дружина повторно не одружена і у фактичних шлюбних відносинах ні з ким не перебуває. Тому Гончаренко вирішив її провідати. Зустрівшись знову, вони згадали, як їм було добре разом. З того часу вони почали проживати разом без реєстрації шлюбу, що обох влаштовувало.

Однак сусідка подружжя, якій подобався Гончаренко, дізнавшись про це, подала до суду позов про визнання розірвання шлюбу фіктивним.

Чи підлягає позов задоволенню? Хто має право пред'являти позов про визнання шлюбу фіктивним?

Задача 7

Палієва М. Є. та Гавриленко О. Л. перебували у шлюбі 3 роки, від якого мали дитину. Однак сімейне життя не склалося. Чоловік почав зловживати спиртними напоями, приводив додому сторонніх осіб. Оскільки подальше подружнє життя вважалося неможливим, вони подали до органу РАЦС спільну заяву про розірвання шлюбу, однак їм було відмовлено.

Що стало причиною відмови органу РАЦС? Чи є зазначені обставини достатньою підставою для розірвання шлюбу? Яким чином розривається Шлюб за заявою подружжя, яке має дітей?

Задача 8

Лесовцова І. В. звернулася до суду з позовом про розірвання шлюбу. Позивачка зазначила, що вже через рік перебування у шлюбі чоловік перестав про неї турбуватися, не водить її у театри та кіно, пізно повертається додому, врешті-решт, не кохає її. На питання чому він припинив це робити, відповідає: «ніколи, дуже зайнятий». Однак суд їй відмовив, мотивуючи це тим, що причини для розірвання шлюбу є невагомими.

Чи правомірно вчинив суддя? Які підстави розірвання шлюбу? У яких випадках суд не може відмовити в розірванні шлюбу?

Задача 9

Павлов І. Г. та Савченко Г. С. звернулися до органу реєстрації актів цивільного стану з заявою про реєстрацію шлюбу і у зазначений день їх шлюб було зареєстровано. На наступний день дружина повідомила, що вона перебуває на першому місяці вагітності. Дізнавшись про це, чоловік в той же день подав до суду позов про розірвання шлюбу, зазначивши, що за місяць до весілля дружина

поїхала у Крим на два тижні. Після її повернення і до сьогодні він з дружиною інтимних стосунків не мав, отже, дитина не його, і тому подальше сімейне життя вважає неможливим.

Чи буде розірвано шлюб між Павловим та Савченко? Що буде підставою для розірвання шлюбу? Протягом якого терміну з дня реєстрації шлюбу один із подружжя має право розірвати шлюб?

Задача 10

Подружжя Павлових звернулося до органу реєстрації актів цивільного стану з заявою про розірвання шлюбу. В той же час суду стало відомо, що у зв'язку з тим, що брат Павлова зловживав спиртними напоями, його було позбавлено батьківських прав і зараз він перебуває на стаціонарному лікуванні. Тому Павлов став опікуном свого 5-річного племінника. У зв'язку з цим суд відмовив подружжю.

Яким чином Ви, як адвокат подружжя, порекомендували їм діяти далі? Чи є зазначена умова підставою для відмови у прийнятті заяви? Які підстави відмови у розірванні шлюбу?

Задача 11

Подружжя Тетеруків перебували у шлюбі з 1995 по 2004 рік. Оскільки вони проживали у різних містах (вона – у Києві, він – у Харкові), за бажанням наречених заяву про реєстрацію шлюбу було подано до органів реєстрації актів цивільного стану у Києві. Однак після одруження Тетеруки вирішили жити у Харкові, де у 2003 році народилася їх донька.

З 2001 року в сім'ї почалися сварки, а також стало відомо, що чоловік має стосунки з іншою жінкою та матеріально її підтримує. Тому у 2004 році подружжя подало до Пушкінського районного суду м. Харкова спільну заяву про розірвання шлюбу.

Яким має бути рішення суду? Застосуйте норми СК. Які питання може вирішити суд при винесенні рішення про розірвання шлюбу?

Задача 12

Через рік після одруження Лагненка було засуджено до позбавлення волі строком на чотири роки. Під час перебування Лагненка у місцях позбавлення волі дружина жодного разу його не провідувала. Він вирішив почекати ще один рік, але нічого не змінилося, дружина не провідувала його, не писала йому листів. Тому Лагненко поштою направив до суду позов про розірвання шлюбу.

Згодом суд виніс рішення, за яким шлюб між Лагненком та його дружиною було розірвано.

Які норми СК було порушено?

Задача 13

15 січня 1995 року було зареєстровано шлюб між Литвиновим Л. К. та Костенко О. О. У 1996 році у них народився син. Литвинов — археолог, у вересні 1998 року він поїхав у експедицію на Курган. Перебуваючи на розкопках, чоловік щомісяця дзвонив дружині. Коли в кінці 1999 року дружина дивилася телебачення, у новинах повідомили, що у Кургані стався обвал гірських порід і що археологічна група, яка на той час там працювала, — загинула. З того часу протягом трьох з половиною років від чоловіка не було жодних відомостей. У зв'язку з цим, рішенням суду від 21 лютого 2004 року його було оголошено померлим, а у березні Литвинова повторно вийшла заміж. Сина відповідно було усиновлено новим чоловіком.

Однак у травні 2004 року з'явився чоловік і почав вимагати поновлення шлюбу, а також скасування усиновлення, оскільки у дитини є живий батько. Свою відсутність він пояснив тим, що під час обвалу йому було пошкоджено ноги. На жаль, ніхто більше не вижив, а тому він був змушений рухатися на руках самостійно. Згодом він дістався населеного пункту. Оскільки там не було лікаря, його лікували місцеві мешканці, а тому одужання тривало дуже довго.

Ви, як адвокат, що могли б порадижити Костенко? У якому випадку можливе задоволення всіх вимог Литвинова? Які правові наслідки оголошення одного з подружжя померлим?

Задача 14

Петренко В. А. та Сотова К. А., не маючи власних дітей, вирішили розірвати шлюб. У зв'язку з тим, що чоловік тривалий час перебував у відрядженні за кордоном, він надіслав дружині заяву про

розірвання шлюбу, яку було засвідчено консулом. Тому зі своєю та заявою чоловіка Сотова звернулася до органу реєстрації актів цивільного стану. З'ясувавши, що подружжя має усиновлену дитину, орган РАЦС відмовив у прийнятті заяви і пояснив, що це питання вирішується в судовому порядку.

Дайте правову оцінку діям органу РАЦС? Яким чином розривається шлюб подружжя, яке має усиновлену дитину? Чи правильно було подано і оформлено заяви? Хто має право засвідчувати підпис на заяві?

Задача 15

Подружжя Корсакових проживало у зареєстрованому шлюбі протягом одного року. Однак з самого початку знайомства мати дружини була проти їх стосунків, весь час прагнула їх посварити. Вона намагалася пояснити дочці, що Корсаков її не кохає, зустрічається з іншими жінками, не бажає створити сім'ю, однак дочка нічого не хотіла чути. Дізнавшись про те, що вони вирішили одружитися, мати постійно відмовляла дочку, проте реєстрація шлюбу відбулася. З того часу відносини між дочкою і матір'ю припинилися. Мати сподівалася, що протягом сімейного життя дочка змінить своє ставлення до чоловіка та піде від нього, але вони продовжували жити разом. Тоді вона подала до суду позов про визнання шлюбу недійсним, однак суд його не задовольнив.

Що стало причинами відмови суду? Який шлюб може бути визнано недійсним? Хто має право звертатися до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним?

Задача 16

Потапенко О. А. подала до суду позов про визнання недійсним шлюбу, укладеного між нею та Остаповим Г. М., від якого вони мають двох синів. У позові вона зазначила, що під час шлюбу з'ясувала, що її чоловік взяв шлюб тільки з метою отримання житлової площі. Однак документально позивачка не може підтвердити цей факт, це тільки її власна думка, адже Остапов сім'ю матеріально не підтримує, рідко буває вдома, не займається вихованням дітей.

Чи буде власна думка сприйматися судом як доказ? Чи підлягає позов задоволенню? Які правові наслідки визнання шлюбу недійсним? Який правовий статус матимуть діти, якщо шлюб буде визнано недійсним?

Задача 17

Федоров М. Й. з дитинства хворів на лейкемію, і про це було відомо тільки йому та батькам. Після закінчення університету він зустрів Кирилову Н. К. і закохався у неї. Згодом вони почали зустрічатися, вона переїхала до нього жити. Через рік спільного проживання вони подали заяву про реєстрацію шлюбу до органів реєстрації актів цивільного стану. Оскільки Федоров до нестями кохав дівчину, то не повідомив її про свою хворобу, бо боявся, що він її втратить. Однак одного разу Кирилова випадково почула розмову його батьків, з якої їй стало відомо про хворобу. У зв'язку з тим, що чоловік приховав від неї хворобу, яка є небезпечною для життя майбутніх дітей, Кирилова подала до суду позов про визнання шлюбу недійсним. Також позивачка вимагала:

- 1) присудити їй 2/3 належного їм майна;
- 2) виселити її чоловіка з займаної квартири;
- 3) стягнути з Федорова аліменти на її утримання;
- 4) відшкодувати їй моральну шкоду;
- 5) змінити її прізвище на дошлюбне.

Чи може зазначена обставина бути підставою для визнання шлюбу недійсним? Які з зазначених позивачкою вимог суд може задовольнити у разі наявності підстав для визнання шлюбу недійсним?

Задача 18

Під час перебування Іванової Є. К. у шлюбі з Чивоновим К. Н. у них народилися донька та син. Втративши роботу, чоловік почав зловживати спиртними напоями. Чивонов ігнорував прохання дружини звернутися до лікаря. Звичайно, як мати, вона не бажала, щоб діти бачили це, а тому зверну-

лася до суду з позовом про розірвання шлюбу. Після розлучення, Іванова знову звернулася до суду з проханням змінити її прізвище, а також прізвище її 19-річного сина та 8-річної доньки.

Чи підлягає позов задоволенню? Який орган правомочний розглядати таке питання? Яким чином відбувається зміна прізвища в цьому випадку? Чи може Іванова подати позов про позбавлення Чивонова батьківських прав і чому?

Література

1. Конституція України, прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С.Я.Фурси. – К: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 1248с.
3. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21-22. – ст. 135.
4. Научно-практический комментарий Семейного кодекса Украины / Под ред. Ю.С.Червонного. – К.: Истина, 2003. – 520с.
5. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. – 532с.
6. Сімейне право України: підручник / В.П. Мироненко, С.А. Пилипенко / За заг. ред. В.П. Мироненко. – К: Правова єдність, 2008. – 477с.
7. Сімейне право України: підручник / За ред. Ю.С. Червонного. – К.: Істина, 2004. – 400 с.
8. Сімейне право України: підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. / За заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – К.: Юрінкомінтер, 2006. – 264 с.
9. Семейное право Украины: учебник / Под ред. Ю.С. Червонного. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. – 520 с.

Семінарське заняття № 6

Тема 6. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей та інших членів сім'ї

Питання для самостійної підготовки

1. Порядок визначення походження дитини.
2. Визнання батьківства, материнства.
3. Спір про батьківство, материнство.
4. Встановлення факту батьківства, материнства.
5. Оспорювання батьківства, материнства.
6. Права та обов'язки батьків, дітей та інших членів сім'ї.
7. Порядок та підстави позбавлення батьківських прав. Поновлення батьківських прав.
8. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав.

Теми для доповідей та рефератів

1. Спори про дітей.
2. Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї.
3. Права та обов'язки матері, батька та дитини.

Індивідуальні завдання

Скласти позовні заяви:

1. про визначення місця проживання дитини;
2. про позбавлення батьківських прав;
3. про відібрання дитини від батьків без позбавлення батьківських прав.

Практичні завдання

Задача 1

Подружжя Совенків перебували у шлюбі протягом п'яти років і мали від цього шлюбу 10-річного сина. В результаті аварії син опинився у лікарні зі струсом мозку та тілесними ушкодженнями. Через два місяці внаслідок отриманих травм дитина померла. Чоловік не міг з цим

змиритися і почав пиячити. Дружина подала до суду позов про розірвання шлюбу. А через два роки після

розлучення чоловік звернувся до суду з позовом про вилучення запису про нього як батька з актового запису про народження дитини.

Чи підлягає позов задоволенню? Протягом якого терміну особа має право оскаржити своє батьківство?

Задача 2

Петрова Р. О. перебувала у зареєстрованому шлюбі з Карпенком М. К. три роки. Однак після тривалої хвороби чоловік помер. А вже через два місяці вона вийшла заміж за Коновальця А. В. і через п'ять місяців народила дитину,

Хто відповідно до законодавства має бути у свідоцтві про народження зазначений батьком?

Задача 3

Під час перебування у шлюбі з Комаровим М. Г. Остапина В. І. поїхала відпочивати до Криму. Там вона познайомилася з Ромовським С. С. Весь час вони проводили разом, а через два дні їх стосунки перейшли у близькі. Повернувшись з відпустки дружина виявила, що вона вагітна. Оскільки чоловік дуже кохав Остапину, він погодився стати батьком цієї дитини. Після народження дитини ставало дедалі краще видно, що син на нього не схожий. Тому коли дитині було 2 роки, він разом з дружиною подав до державного органу реєстрації актів цивільного стану спільну заяву про невизнання його батьком дитини.

Як у цьому випадку визначають походження дитини?

Задача 4

16-річна Родусова М. А., перебуваючи на четвертому місяці вагітності, пішла з дому, оскільки не бажала, щоб батьки дізналися про її вагітність. Ще до пологів дівчина вирішила, що дитину залишить у пологовому будинку. Тому через день після народження дитини вона пішла з пологового будинку і повернулася додому.

Хто в цьому випадку подає заяву про народження дитини до органу реєстрації актів цивільного стану? Кого відповідно до законодавства буде записано батьками?

Задача 5

У зв'язку з тим, що Павлова І. А. за станом здоров'я не могла мати дітей, подружжя звернулося до Гайди С. В., яка погодилася щоб у її організм було імплантовано зародок, зачатий подружжям. Через місяць після укладення договору було проведено операцію. А вже через дев'ять місяців Гайда народила здорову дитину. Вважаючи себе матір'ю дитини, Гайда подала до суду заяву про визнання свого материнства.

Чи має право Гайда на визнання за нею материнства? Хто в цьому випадку вважається батьком та матір'ю дитини? Чи підлягає нотаріальному посвідченню договір про імплантацію?

Задача 6

Симонова І. В. перебувала у зареєстрованому шлюбі з Степановим М. С, але фактично проживала однією сім'єю з Горовим. В неї народилася донька у період перебування у шлюбі з Степановим М. С. Хоча біологічним батьком доньки був саме її офіційний чоловік, але у свідоцтві про народження дитини батьком дитини був записаний Горовий. Коли дитині виповнилось два роки, стосунки між Симоновою та фактичним чоловіком погіршилися. Він перестав дбати про неї, дитину, не підтримував матеріально і тому вона повернулася до свого законного чоловіка. Коли вона звернулася до Горова з вимогою про виконання його обов'язків як батька, він відповів, що оскільки вони проживають окремо, він звільняється від обов'язків щодо дитини.

Дайте правову оцінку відповіді Горова. Хто несе обов'язки щодо дитини: біологічний чи фактичний батько? Чи має право Степанов оскаржити батьківство Горова і чому?

Задача 7

У зв'язку з початком пологів у Потапової С. К., її було негайно направлено до лікарні. Вже через дві години вона народила дівчинку. Згодом щасливі батьки забрали дитину з пологового будинку. Коли дівчинка підросла батько почав непокоїтися, оскільки чим старшою ставала донька, тим менше вона була схожа на нього. Зі свого боку дружина стверджували, що це його дитина, однак чоловік наполягав на своєму. Тоді подружжя звернулося до лікарні з проханням провести експертизу ДНК. Батьки були здивовані, коли за результатами експертизи було встановлено, що ніхто з них не є біологічними батьками дівчинки. Тоді вони звернулися до пологового будинку з вимогою пояснити це. Виявилося, що через годину в той же день інша жінка Карлова І. В. також народила дівчинку. Єдиною людиною, хто міг допомогти встановити, чи не переплутали номерки, була акушерка, яка в той день була на чергування, але, на жаль, вона померла. Тоді Потапова звернулася до Карлової. Пояснивши все, вона прохала віддати їй дитину, однак Карлова відмовила, оскільки вона дуже звикла до доньки і віддавати її не бажає.

Чому Потапова має право вимагати повернення дитини? Яким чином вона може реалізувати це право? Які правові наслідки визнання Потапової матір'ю дитини, яку виростила та виховала Карлова?

Задача 8

Цойкова К. А. та Ростов І. К. протягом трьох років перебували у шлюбі, від якого у них народився син. Однак сімейне життя не склалося, тому через п'ять років після народження дитини їх шлюб було розірвано. Після розлучення вони уклали договір, за яким Цойкова зобов'язана віддавати сина на вихідні своєму колишньому чоловікові. Однак згодом вона стала помічати, що син повертається від батька у синцях, а звідки вони – не говорить. У зв'язку з цим вона змінила місце проживання, щоб Ростов їх не знайшов. Тоді Ростов подав до суду позов про усунення перешкод у спілкуванні з сином.

Яким має бути рішення суду? Чи порушила Цойкова норми СК? Чи слід враховувати при вирішенні цього питання думку дитини?

Задача 9

У зв'язку з тим, що чоловік Григорової ще за місяць до народження дитини поїхав за кордон на півроку, Григорова через шість днів після народження сина звернулася до органу реєстрації актів цивільного стану з проханням зареєструвати народження дитини. Однак орган РАЦС у реєстрації відмовив, мотивуючи тим, що заяву має бути подано подружжям спільно.

Охарактеризуйте дії органу РАЦС? У яких випадках допускається подання заяви про реєстрацію дитини одним з подружжя? Хто крім батьків дитини має право подавати таку заяву?

Задача 10

Дізнавшись про намір батьків дати дитині ім'я «Королева Вікторія», бабуся була категорично проти цього. Тому вона самостійно звернулася до органів реєстрації актів цивільного стану і зареєструвала дитину як «Анастасію». Тоді батьки дівчинки подали до органу РАЦС спільну заяву, в якій просили змінити ім'я дочки.

Чи має право орган РАЦС прийняти таку заяву і задовольнити вимоги батьків? Чи правомірно вчинила бабуся? Чи міг орган РАЦС у даному випадку зареєструвати дитину за заявою бабусі? Чи може орган РАЦС зареєструвати дитину за іменем «Королева Вікторія» та яким актом регулюються питання підбору імені дитини?

Задача 11

Оскільки сімейне життя з Нечаєвим С. П. не склалося, Василенко А. В., перебуваючи на третьому місяці вагітності, пішла від нього і почала жити однією сім'єю з Давидовим І. С. Попри те, що біологічним батьком дитини був Нечаєв, Давидов вважав себе батьком дитини. Тому через тиждень після народження дитини він разом з Василенко подав спільну заяву про реєстрацію народження, вказавши прізвище дитини – Давидова, ім'я – Катерина, по батькові – Іванівна.

Дізнавшись про це, Нечаєв звернувся до РАЦС з вимогою змінити ім'я, прізвище та по батькові дочки, мотивуючи це тим, що батьком є саме він.

Чи обґрунтовані вимоги Нечаєва? Чи правомірно вчинив орган РАЦС, прийнявши заяву Давидова та Василенко? Хто визначає прізвище, ім'я та по батькові дитини і яким чином відбувається їх зміна?

Задача 12

Хоча Гончарова І. І. та Коновалець П. Р. перебували у зареєстрованому шлюбі, але проживали окремо. Від цього шлюбу у них народився син. Бажаючи, щоб їх сина було виховано у кращих традиціях, батьки вирішили його віддати до приватної школи, де він мав навчатися протягом восьми років. Коли хлопчику виповнилося дев'ять років, вони повідомили його про це. Однак син був проти цього, а тому втік з дому. Коли його знайшли, то примусово відправили до школи.

Чи правомірно діяли батьки? Які норми СК було ними порушено? Які права та обов'язки батьків щодо виховання дитини? Чи може син звернутися до суду за захистом своїх прав?

Задача 13

Через рік після народження дитини шлюб, укладений між Коваленко Г. В. та Громовим С. Т., було розірвано. Хоча Громов одразу ж пояснив, що не буде займатися вихованням дитини, а також матеріально її підтримувати, Коваленко не була проти. Вона не вимагала аліментів, оскільки могла самостійно забезпечувати і себе, і дитину. Однак вже через три роки Громов з'явився і почав вимагати від колишньої дружини надати йому право на виховання дитини та спілкування з нею.

Дайте правову оцінку діям Громова. Куди має звернутися батько для вирішення спору щодо участі у вихованні дитини? Яким чином вирішується цей спір?

Задача 14

Перебуваючи у зареєстрованому шлюбі з Котовим С. М., Маркова І. І. народила дівчинку. Оскільки дитину потрібно було годувати та одягати, подружжя вдвох працювали, а дочку на цілий день віддавали сусідці Форсовій Н. Р. Форсова власних дітей не мала і перебувала на пенсії, тому вона з задоволенням ростила дитину, за що отримувала кошти від подружжя. Однак з часом батьки припинили забирати дитину, а також самі дуже рідко з'являлися вдома. Тому вона подала до суду позов про позбавлення Котова та Маркову батьківських прав.

Чи є підстави для задоволення позову? Які підстави позбавлення батьківських прав передбачено СК?

Задача 15

Зотова С. М. від шлюбу з Орловим Г. Н. мала доньку. Внаслідок дорожньо-транспортної пригоди чоловік потрапив до лікарні, де і помер від отриманих травм. Через два місяці після смерті чоловіка вона познайомилася з Пархоменком М. С., а згодом разом з дитиною переїхала до нього. Оскільки вони проживали разом однією сім'єю та вели спільне господарство, дитина не пам'ятала свого колишнього батька та вважала Пархоменка М. С. своїм батьком, і він, в свою чергу, вважав її своєю дочкою. Коли він перебував у відрядженні, то постійно писав листи, в яких цікавився здоров'ям дитини, а також переказував кошти на її утримання. А пізніше Пархоменко М. С. усиновив дівчинку.

Однак коли Зотовій стало відомо, що він перебуває у зареєстрованому шлюбі з іншою жінкою, вона забрала доньку і поїхала до своїх батьків. Тоді Пархоменко М. С. знайшов її і став вимагати бачитися з дитиною, погрожуючи у разі відмови викрасти дитину. Тому вона подала до суду позов про позбавлення усиновлювача Пархоменка М. С. батьківських прав.

Чи є підстави позбавлення усиновлювача батьківських прав? Чи має право Пархоменко М. С. вимагати спілкування з дитиною? Які права та обов'язки щодо дитини мають чоловік та жінка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають між собою у шлюбі у випадку усиновлення дитини чоловіком?

Задача 16

Перебуваючи на четвертому місяці вагітності, Молотова В. С. звернулася до суду з позовом про розірвання шлюбу з Авраменком М. Й. Оскільки вона приховала вагітність як від чоловіка, так і від суду, ніяких підстав відмови не було, а тому рішенням суду їх шлюб було розірвано. Через місяць після розлучення Молотова повторно вийшла заміж за Дорошенка Р. О. Оскільки дитина народилася у шлюбі з Дорошенком, його було записано батьком дитини. Після розлучення Авраменко продовжував підтримувати стосунки з матір'ю дитини – колишньою дружиною, оскільки вони працювали разом. Однак випадково підслухавши розмову, він дізнався, що справжнім батьком є він.

Яким чином Ви, як адвокат, порекомендували б Авраменко встановити своє батьківство? Які правові наслідки визнання його батьком?

Задача 17

Після п'яти років подружнього життя громадянці Григоровій стало відомо, що її чоловік перебуває у фактичних шлюбних відносинах з іншою жінкою і має з нею дитину. У зв'язку з цим їх подальше спільне життя стало неможливим» шлюб було розірвано. Під час перебування з громадянином Григоровим у шлюбі у них народився син. Тому після розлучення батько щомісяця виплачував аліменти на його утримання.

Однак у наслідок інфаркту Григоров помер. Тому обов'язок з утримання дитини було перекладено на брата померлого.

Чи має право брат оскаржити покладений на нього обов'язок до суду і чому? Яким чином можна зобов'язати брата утримувати племінника? Чи можливо це питання вирішити у нотаріальному порядку?

Задача 18

У результаті автомобільної аварії померла Мороз В. А. Після її смерті діти залишилися проживати з батьком Морозом І. М. Але через два роки після смерті дружини батько почав зловживати спиртними напоями, приводити в квартиру сторонніх осіб. Тоді сусідка звернулася до суду, і батька було позбавлено батьківських прав. З того часу Мороз всерйоз замислився, що може втратити дітей. А тому звернувся до юридичної консультації з проханням допомогти йому повернути дітей.

Які поради може дати адвокат з цього питання? Які підстави поновлення у батьківських правах? Хто і яким чином це здійснює?

Задача 19

Проаналізуйте підстави позову (фактичні обставини, якими позивачка обґрунтовує свої позовні вимоги) та визначте правильність формулювання предмета позову (матеріально-правові вимоги, з якою позивачка звертається до суду).

До Деснянського районного суду м.Києва

Позивач: Панченко Тамара Павлівна

яка проживає за адресою: м. Київ, вул'

Луначарського 1, кв. 76

Відповідач:

Аромова Людмила Степанівна, яка

проживає за адресою: м. Київ, вул. Р. Окіпної, 45, кв. 8

ПОЗОВНА ЗАЯВА про визнання материнства

Я, Панченко Т. П., 5 жовтня 2003 р. в зв'язку з початком пологів о 10-й годині ранку була доставлена в лікарню № 12, яка розташована по вул. Мостицькій, 23/2. Пологи були ускладненими і о 16-й годині я народила дівчинку, яка за словами лікарів, була мертвою. Після виписки я лікувалася вдома, оскільки коштів на перебування в лікарні в мене не було.

Я важко переживала смерть дитини, бо вона була дуже бажаною, протягом 10 років я не могла завагітніти. Після повного одужання ми з чоловіком прийняли рішення усиновити дитину з дитячого будинку «Малютко». 4 грудня 2004 р. я пішла до лікарні щоб забрати свою медичну картку. Медсестра, яка в той час видавала картки мене впізнала, бо 5 жовтня 2003 року, коли у мене були

пологи вона була черговою. Дізнавшись, що ми з чоловіком маємо намір усиновити дитину, вона здивувалась, оскільки була впевнена, що дитина, яку я народила була у нас в сім'ї. Вона надала нам документи, які засвідчували той факт, що дівчинка, яку я народила, була живою. 20 жовтня 2003 року мою дитину віддали до дитячого будинку, де її усиновила Аромова Л. С., відповідно дівчинка записана Аромовою Тетяною Петрівною.

Тому з урахуванням вищенаведеного та керуючись ст. 131 СК України та статтями 24 і 137 ЦПК України, –

ПРОШУ:

1. Встановити, що я є матір'ю Аромової Т. П., а також передати мені дитину на виховання.
2. Анулювати запис, що Аромова Л. С. є матір'ю дитини, і повернути мені всі документи, що стосуються дитини.
3. Викликати свідків: Федорову Мар'яну Іванівну, яка проживає за адресою: м. Київ, вул. Мостицька, 12, кв. 45 та Тараненка Петра Васильовича, який проживає за адресою: м. Київ, вул. Житомирська, 32, кв. 1о.

Додатки:

1. Медична картка.
2. Копія свідоцтва про народження дитини.
3. Довідка з дитячого будинку.
4. Копія позовної заяви.
5. Квитанція про сплату державного мита.

Дата

Підпис

Задача 20

Визначте, які права дитини порушено і чи порушено права матері.

Проаналізуйте фактичні обставини, якими позивачка обґрунтовує свої вимоги та визначте правильність формулювання предмету заяви.

Проаналізуйте правильність написання цієї заяви та віднесення зазначених у ній вимог до відповідного виду провадження цивільного судочинства (позовне чи окреме)?

Деснянський районний суд м. Києва

Заявник:

Стецюн Оксана Павлівна, яка проживає за адресою: 04167, м. Київ, вул. Беретті, буд. 76, кв. 321
Заінтересована особа: Лисенко Петро Григорович, який проживає за адресою: 04167, м. Київ, вул. Беретті, буд. 76, кв. 321

ЗАЯВА

про встановлення факту батьківства

Ми, Стецюн Оксана Павлівна та Лисенко Петро Григорович, не перебуваємо у зареєстрованому шлюбі, однак 5 років проживаємо разом як чоловік і дружина. Ми маємо спільний бюджет і ведемо спільне господарство. Під час спільного проживання ми за спільні кошти придбали квартиру, меблі, автомобіль, права на які зареєстрували як спільну сумісну власність.

31 липня 2003 року Стецюн О. П. народила дівчинку Людмилу, але відповідач не бажає реєструвати її на своє прізвище та давати згоду, щоб його записали батьком дитини. З цієї причини я більше року не можу зареєструвати дитину, а тому вважаю, що права нашої дитини порушуються.

Походження дитини від відповідача можу підтвердити тим, що перебувала в інтимних стосунках тільки з відповідачем, а тому прошу встановити походження дитини шляхом проведення генетичної експертизи.

Оскільки я впевнена в тому, що відповідач є батьком цієї дитини, то керуючись п. 3 ч. 2 ст. 125, ст. 128 СК та статтями 4, 271–275 ЦПК,

ПРОШУ:

1. Визначити, що батьком Стецюн Людмили, 31 липня 2003 року народження, є Лисенко Петро Григорович.

2. Призначити генетичну експертизу щодо встановлення походження Стецюн Людмили від Лисенка Петра Григоровича.

Додатки:

1. Копія свідоцтва про народження.
2. Квитанція про сплату державного мита.
3. Копія заяви.

Дата

Підпис

Задача 21

Орловська П. Ю. подала позов до свого чоловіка, Орловського М. Г., про стягнення з нього аліментів на її утримання; в позові зазначала, що вона є пенсіонеркою (їй 51 рік, вона вийшла на пенсію за вислугою років), потребує утримання, а її чоловік Орловський М. Г. може надавати утримання. Орловський М. Г. заперечував право його дружини на стягнення з нього аліментів на підставі того, що їй не встановлено інвалідності та вона досягне пенсійного віку (для жінок 55 років) тільки через 4 роки, тобто відповідно до ч. 3. ст. 75 Сімейного кодексу вона не може вважатися непрацездатною особою, а отже і мати право на утримання.

Яке рішення має винести суд?

Чи вважається особа, що вийшла на пенсію за вислугу років в 51 рік, такою, що досягла пенсійного віку?

Які особи вважаються непрацездатними? Чи є Орловська П. Ю. непрацездатною?

Чи зміниться рішення суду, якщо буде з'ясовано, що вони перебувають у шлюбі більше ніж 10 років?

Чи буде зобов'язаний Орловський М. Г. платити аліменти після досягнення його дружиною пенсійного віку? А якщо він до цього розірве шлюб?

Задача 22

Представник вагітної Бережняк І. Б. подав від її імені позов до Костенка О. В. про стягнення на користь Бережняк І. Б. утримання у зв'язку з вагітністю та пологами на підставі того, що вона його вважає батьком дитини, яку зараз виношує. Костенко О. В. заперечував проти встановлення аліментів, він вважав, що, по-перше, законних підстав для встановлення аліментів у зв'язку з вагітністю та пологами з особи, що не перебуває в зареєстрованому шлюбі, немає; по-друге, факт його батьківства доказами не підтверджено та він його заперечує.

Чи зобов'язаний представник позивача подавати додаткові (крім заяви жінки) докази батьківства? Якщо так, то якими доказами в такій ситуації він може підтвердити факт батьківства?

Чи передбачено законом право отримувати утримання у зв'язку з вагітністю та пологами від особи, що не перебуває в шлюбі з вагітною жінкою?

Чи зміниться вирішення задачі, якщо Костенко О. В. визнає себе батьком дитини?

Література

1. Конституція України, прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С.Я.Фурси. – К: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 1248с.
3. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21-22. – ст. 135.
4. Научно-практический комментарий Семейного кодекса Украины / Под ред. Ю.С.Червонного. – К.: Истина, 2003. – 520с.

5. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. – 532с.

6. Сімейне право України: підручник / В.П. Мироненко, С.А. Пилипенко / За заг. ред. В.П. Мироненко. – К: Правова єдність, 2008. – 477с.

7. Сімейне право України: підручник / За ред. Ю.С. Червоного. – К.: Істина, 2004. – 400 с.

8. Сімейне право України: підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. / За заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – К.: Юрінкомінтер, 2006. – 264 с.

9. Семейное право Украины: учебник / Под ред. Ю.С. Червоного. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. – 520 с.

Семінарське заняття № 7

Тема 7. Майнові правовідносини батьків, дітей та інших членів сім'ї

Питання для самостійної підготовки

1. Права батьків на майно дітей. Управління майном дитини.
2. Обов'язок батьків утримувати неповнолітню дитину та способи виконання цього обов'язку.
3. Судовий порядок стягнення аліментів. Визначення розміру аліментів судом.
4. Зміна розміру аліментів. Звільнення від обов'язку сплачувати аліменти.
5. Договір про припинення права на аліменти для дитини.
6. Заборгованість за аліментами. Порядок її визначення. Звільнення від сплати заборгованості за аліментами.
7. Обов'язок батьків по утриманню повнолітніх дітей. Обов'язок дітей утримувати батьків.
8. Визначення інших членів сім'ї та родичів.
9. Майнові права інших членів сім'ї та родичів.

Теми для доповідей та рефератів

1. Відповідальність за невиконання аліментних зобов'язань.
2. Договір між батьками про сплату аліментів на дітей. Участь батьків у додаткових витратах.
3. Порядок стягнення аліментів у разі виїзду одного з батьків за кордон на постійне проживання.

Індивідуальні завдання

Скласти позовні заяви:

1. про стягнення аліментів на утримання дитини;
2. про зміну розміру стягуваних аліментів;
3. про звільнення від сплати аліментів;
4. про звільнення від сплати заборгованості за аліментами.

Практичні завдання

Задача 1

Рішенням суду було зобов'язано Кобзаря В. В. сплачувати аліменти в розмірі 500 грн. на місяць на користь його колишньої дружини Кобзар Л. М., якій було встановлено інвалідність. Кобзар В. В. вважає несправедливим те, що тягар утримання судом було покладено тільки на нього. Він повідомив, що у них спільно з його колишньою дружиною є троє повнолітніх працюючих дітей.

Чи є підстави для зменшення встановленого судом розміру утримання? Якщо так, то до якого розміру, на Вашу думку, може бути зменшено утримання з Кобзаря В. В., якщо розмір заробітної плати у дітей 1500, 900, 600 грн.?

Задача 2

Громадянка Леонова від шлюбу мала одного сина. Батько хлопчика помер, коли малюкові було тільки 2 роки, а створити нову сім'ю мати не бажала, тому виховувала та матеріально забезпечувала сина власними зусиллями. В результаті психічного розладу Леонова потрапила до лікарні на стаціонарне лікування, де вона була змушена перебувати тривалий час. Оскільки інших родичів, які б могли забрати 15-річного хлопця до себе на тимчасове утримання, не було, його

направили до дитячого будинку. Леонову виписали з лікарні, коли сину вже виповнилося 20 років, він створив власну сім'ю та проживав в окремій квартирі.

Мати зверталася до сина з проханням надавати їй матеріальну допомогу у зв'язку з тим, що вона не має коштів для існування. Однак син відмовлявся утримувати мати, а тому Леонова подала до районного суду позов про стягнення аліментів з сина. Однак суд відмовив, посилаючись на те, що вона протягом п'яти років ухилялася від виховання дитини.

Чи є законним таке рішення суду? Чи має право Леонова оскаржити рішення районного суду і чому?

Задача 3

Подружжя Крутикова В. П. та Крутиков С. В. при розірванні шлюбу уклали між собою договір про утримання непрацездатної Крутикової В. П. після розлучення. Розмір утримання сторони визначили у твердій сумі 600 грн. Через 3 місяця Крутиков С. В. отримав у спадщину трикімнатну квартиру в центрі м. Києва. Цю квартиру він здає в оренду. Тобто розмір його доходів значно збільшився. На прохання його колишньої дружини Крутикової В. П. збільшити суму утримання він відповів відмовою. Крутикова В. П. подала позов до суду, в якому просила стягнути з Крутикова В. П. за рішенням суду додатково до аліментів належних їй за договором про утримання, аліменти в розмірі 500 грн. В позові їй було відмовлено на тій підставі, що аліменти вона вже отримує за нотаріально посвідченим договором про утримання, то законодавством встановлення аліментів особі, яка їх вже отримує не передбачено. Зміна судом розміру аліментів можлива лише, якщо розмір аліментів був визначений судом.

Чи правомірне рішення суду? Яким чином Ви, як адвокат, можете захистити інтереси Крутикової В. П.?

Який порядок зміни розміру утримання, встановленого сторонами договором про утримання дружини (чоловіка)?

Задача 4

Черкова А. Г. звернулася до суду з заявою про стягнення з її чоловіка утримання в розмірі 700 грн. на місяць. Під час судового розгляду справи судом було встановлено, що крім чоловіка Чернової А. Г. мають обов'язок з її

утримання її діти. З урахуванням цих обставин суд зменшив розмір утримання з чоловіка та присудив з нього на її користь аліменти в розмірі 200 грн. на місяць. З таким рішенням суду Чернова А. Г. не погодилася. Вона подала апеляційну скаргу, в якій зазначала, що не може отримувати аліменти з її дітей тому, що вони проживають в Росії. У зв'язку з цим їй мають бути присуджені аліменти з її чоловіка в розмірі 700 грн. на місяць.

Чи можливе одержання утримання з боку дітей за таких умов?

Задача 5

Рішенням суду було встановлено утримання з Рудковського І. Д. на користь його дружини, Рудковської Г. І., під час розірвання їх шлюбу. Рудковський І. Д. подав до суду позов про припинення права Рудковської Г. І. на утримання у зв'язку з одноразовою передачею їй грошової суми. До позовної заяви він додав розписку Рудковської Г. І. про отримання 10000 гривень і про те, що вона не матиме в майбутньому претензій щодо сплати Рудковським І. Д. аліментів на її користь. Суд у задоволенні позовної заяви відмовив на підставі того, що згода Рудковської Г. І. має підтверджуватись нотаріально посвідченим договором, а не розпискою.

Якими доказами може бути підтверджено згоду аліментоодержувача на припинення аліментів?

Чи правомірне рішення суду?

Задача 6

Рішенням суду зі Смоляр А. В. було стягнуто аліменти на користь його дружини Смоляр В. Г. у зв'язку з народженням дитини. Але стягнення було проведено не з моменту пред'явлення заяви до суду, а 6-ма місяцями раніше. Смоляр А. В. добровільно шляхом перерахування аліментів через

бухгалтерію підприємства, де він працював виконав рішення суду, але тільки в частині стягнення аліментів з дня постановляння цього рішення. Аліменти, що були присуджені за минулий час, добровільно не сплатив. Отже, від набрання рішенням суду про стягнення аліментів до досягнення дитиною трирічного віку було перераховано аліментів на суму 10000 грн. та заборгованість по аліментах за минулий час (до звернення до суду з позовом) в розмірі 2000 грн. не було погашено.

Іншим рішенням суду було встановлено батьківство п'ятирічної дитини, народженої раніше Смоляр В. Г. від чоловіка, з яким вона не перебувала в шлюбі. Смоляр бажає повернути виплачені 10000 грн. та скасувати заборгованість в розмірі 2000 грн.

Чи має право Смоляр А. В. на повернення сплачених ним аліментів? Якщо ні, то чому? Якщо так, то яким чином він має аргументувати позовні вимоги про повернення аліментів та до кого мають спрямовані бути ці вимоги?

Як має бути вирішено питання щодо заборгованості по аліментах?

Які правові наслідки визнання недійсними (або скасування) документів, що підтверджували обставини, на підставі яких було встановлено утримання?

Задача 7

На користь Корнієнко О. С. рішенням суду було встановлено утримання з її чоловіка на підставі того, що вона проживає з дитиною-інвалідом. Це рішення примусово виконувалося Державною виконавчою службою шляхом стягнення відповідних грошових сум з її чоловіка. Після досягнення дитиною вісімнадцятирічного віку Державна виконавча служба припинила виконувати рішення суду, оскільки, на думку її працівників, рішення суду вже виконано і продовжуватися стягнення після досягнення дитиною вісімнадцятирічного віку не може. Корнієнко О. С. написала заяву до виконавчої служби про те, що її дитина вчиться у вищому навчальному закладі і тому вона вважає за необхідне продовжувати стягувати аліменти після досягнення дитиною вісімнадцятирічного віку.

Яку відповідь на таку заяву має дати Державна виконавча служба?

Задача 8

Під час розлучення Андрушко С. П. і Андрушко В. П. вирішили, що їх дитина проживатиме з її матір'ю, Андрушко В. П. Подружжя Андрушків між собою домовилися, що обов'язок батька сплачувати аліменти буде припинено в обмін на автомобіль Mercedes S 500 та пакет акцій ВАТ «Укртелеком» в розмірі 2 % від статутного фонду, що має перейти у власність дитини. Вони звернулись до нотаріуса з проханням посвідчити відповідний договір.

Чи може нотаріус посвідчити такий договір?

Задача 9

Демчик П. В., гостюючи за кордоном у своїх родичів, вирішив залишитися там на постійне проживання та подав відповідну заяву до консульства України. В оформленні документів для залишення за кордоном для постійного проживання йому було відмовлено на підставі того, що Демчик П. В. має в Україні дитину, яку він зобов'язаний утримувати та виховувати, у випадку залишення його для постійного проживання за кордоном ця дитина буде позбавлена батьківського піклування та матеріальної підтримки з його боку

Чи правомірно є відмова Демчику П. В.?

Яким чином йому необхідно діяти для того, щоб законно отримати дозвіл на залишення за кордоном на постійне проживання?

Задача 10

До паспортного столу звернувся Черняк В. Н. з проханням оформити документи для виїзду до Російської Федерації на постійне місце проживання Нешта О. О., що виховувала його дитину та у шлюбі з ним не перебувала звернулася до паспортного столу з проханням зобов'язати Черняка В. Н. **уреї** гулювати їх аліментні відносини шляхом виплати всіх належних з нього аліментів до досягнення дитиною повноліття та тільки після цього надати йому дозвіл на виїзд до РФ.

Як мають діяти працівники паспортного столу?

Задача 11

Рішенням суду було стягнуто аліменти на користь Пасічної Н. В. з батька її дитини. Рішення суду виконувалося через Державну виконавчу службу. Після досягнення дитиною вісімнадцятирічного віку Державна виконавча служба припинила виконувати рішення на тій підставі, що її працівники вважали, що рішення вже виконано, адже донька Пасічної Н. В. втратила статус дитини після досягнення вісімнадцятирічного віку, що і було роз'яснено Пасічній Н. В., коли та звернулася до Державної виконавчої служби з проханням продовжити стягувати аліменти на підставі того, що її донька продовжує навчання і у зв'язку з цим потребує утримання.

Чи має бути продовжено стягнення аліментів за цим рішенням суду? Якщо ні, то яким чином Н. В. Пасічній доцільно захищати інтереси своєї дитини?

Задача 12

Сиденко Т. Я. подала позов до Сиденка Р. В., батька дитини, про стягнення утримання на дитину. Сиденко Р. В. заперечував проти встановлення аліментів на тій підставі, що дитина отримує доходи в розмірі 3000 грн. на місяць з належних їй цінних паперів, що, на думку Сиденка Р. В., забезпечує повністю її потреби, і тому є підставою для застосування ст. 188 Сімейного кодексу, тобто звільнення його від обов'язку утримувати дитину. Проти застосування ст. 188 СК Сиденко Т. Я. заперечувала на підставі того, що дохід Сиденка Р. В. є більший, ніж 3000 грн. на місяць, тобто більший, ніж дохід дитини, а за таких умов, на її думку, застосування ст. 188 СК неможливо.

Яке рішення має постановити суд?

Задача 13

Супрун В. В. подала позов до батька її дитини, Супруна П. Ю., з вимогою стягнути аліменти на утримання їх спільної дитини. Супрун П. Ю. вимагав зменшення розміру аліментів на підставі того, що Супрун В. В. має повнолітнього сина, котрий є братом (по матері) неповнолітньої дитини, для якої встановлюється утримання, та має бути враховано можливість пред'явлення позову до нього. Позивачка не погоджувалася з тим, що брат має утримувати брата за наявності батька, який може надавати утримання.

Які обставини враховуються при визначенні розміру утримання дитини?

Чи має бути врахованою обов'язок повнолітнього неповнолітнього брата утримувати дитину при визначенні розміру аліментів?

Задача 14

Савченко І. Ю. подала позов до Савченка Т. Г. про стягнення додаткових витрат на дитину, необхідність яких було зумовлено хворобою дитини. Савченко І. Ю. бажала стягнути з її батька суму, що відповідала вартості проведення операції, яка була необхідна для дитини. Батько дитини добровільно оплатив Савченко І. Ю. до судового розгляду справи половину вартості операції. В судовому засіданні він заперечував проти стягнення з нього всієї вартості операції на підставі того, що відповідно до закону батько дитини має брати участь у витратах на дитину, а не нести всі витрати. Судом в задоволенні позову Савченко І. Ю. було відмовлено на підставі того, що батько оплатив половину вартості операції до винесення судом рішення, а підстав для стягнення решти заявленої позивачем суми немає. Савченко І. Ю. з рішенням суду не погодилася. Вона подала скаргу на рішення до апеляційного суду, в якій просила змінити рішення суду, стягнувши з Савченка Т. Г. ще половину вартості операції. Свої вимоги вона аргументувала тим, що раніше не висувала до батька дитини аліментних вимог.

Яке рішення має постановити апеляційний суд?

Який зв'язок існує між аліментами на утримання дитини та додатковими витратами на дитину?

Задача 15

Летченко В. С. добровільно платить аліменти своїй колишній дружині для утримання його сина шляхом перерахування відповідних сум поштовими переказами. У нього є підозри, що аліменти використовуються не тільки на утримання дитини, а і на інші цілі.

Як він має діяти для того, щоб перевірити, на що витрачаються аліменти?

Чи має право платник аліментів знати, на що конкретно витрачаються аліменти?

Задача 16

Подружжя Коголів при розлученні уклали договір про припинення права їх дитини, що проживала з матір'ю на аліменти у зв'язку з передачею в її власність нерухомого майна. Через 2 роки після розлучення мати дитини була змушена понести значні витрати для оплати операції, що була негайно необхідна дитині. Після цього вона звернулася до чоловіка з проханням компенсувати їй ці витрати. Батько дитини заперечував проти сплати аліментів на підставі того, що, на його думку, він вже виконав свій обов'язок з утримання дитини, передавши їй нерухомість дуже великої вартості.

Яке має винести рішення суд?

Чи зміниться вирішення задачі, якщо у договорі про припинення права на аліменти буде прямо вказано, що батько звільняється від обов'язку брати участь у додаткових витратах на дитину?

Задача 17

Рішенням суду було встановлено обов'язок Марченка А. А. сплачувати аліменти в твердій сумі у розмірі 200 грн. на місяць. Протягом п'яти місяців він без поважних причин не виплачував аліменти. Одержувач аліментів Марченко Т. Г., бажає отримати з нього не тільки несплачені аліменти, а і пеню.

Яким чином їй необхідно діяти для того, щоб отримати аліменти та пеню?

Обрахуйте розмір пені.

Задача 18

На користь Михайленко Н. А. рішенням суду було призначено утримання з її онука у розмірі 30 відсотків від доходу онука. Протягом січня – травня 2004 року аліменти він не сплачував, оскільки протягом січня – лютого був у лікарні. В червні почав сплачувати аліменти з заробітної плати в розмірі 30 відсотків заробітної плати, що становила 800 грн.

Чи виникла заборгованість за аліментами? Якщо так, то який її розмір та який розмір пені за прострочення її сплати належить сплатити станом на початок липня?

Задача 19

12 травня 1990 року було зареєстровано шлюб, укладений між Коноваловим та Петриченко. Під час перебування у шлюбі у подружжя народилося двоє дітей – Микола та Вікторія, 5 квітня 1995 року народження.

Однак подальше спільне життя виявилось неможливим. Після народження дітей чоловік відмовлявся допомагати вести домашнє господарство, не надавав і матеріальної допомоги, не займався вихованням дітей. Після систематичного приниження гідності дружини збереження сім'ї було неможливим. Тому 19 березня 2000 року шлюб було розірвано. Після розлучення чоловік переїхав до батьків і з того часу ні дружина, ні діти його не бачили.

У січні мати захворіла на пневмонію, всі кошти витрачалися на лікування, і тож на утримання дітей їх не вистачало. Тому на початку травня 2004 року Петриненко подала до суду позов про стягнення з Коновалова аліментів на утримання дітей. Однак Коновалов у суді заявив, що вже пізно подавати позов і що вона мала право вимагати аліменти протягом п'яти років після розірвання шлюбу. Оскільки дітям вже по 9 років, він не зобов'язаний утримувати дітей.

Яким має бути рішення суду? Розкрийте поняття позовної давності. Який строк позовної давності щодо вимог про стягнення аліментів? На які вимоги поширюється позовна давність?

Задача 20

Коли сину було сім років, він почав допомагати батькові, Локунову І. В. продавати на ринку продукти, які вони вирощували на своєму городі. Син хотів заробляти самостійно, а тому сказав про це батьку, на що той відповів, що прибуток вони ділитимуть порівну. Локунов також сказав, що 10 % прибутку віддаватиме сину одразу, а решту – по досягненні ним повноліття. Однак з часом хлопчик став помічати, що батько купує собі досить дорогі речі. Вважаючи, що батько витрачає належні йому

кошти, він зажадав пояснень. Тоді Локунов сказав, що на момент досягнення сином повноліття він заробить ці кошти, а потім віддасть йому.

Чи відповідають слова Локунова нормам СК? Яким чином регулюється питання управління майном дитини?

Задача 21

Під час перебування Глухової А. В. у зареєстрованому шлюбі з Сошенком Т. Д. у них народилася дитина. З самого дитинства хлопчика на все літо забирав до себе дідусь. Хлопчик дуже любив свого дідуся, а тому з задоволенням їздив до нього. Не дивним було те, що після його смерті у власність онука перейшла двокімнатна квартира та грошовий рахунок. Оскільки дитина не досягла повноліття, батьки стали розпорядниками його майна. Вони одразу домовилися, що майно залишиться у тому стані, в якому було передано. Однак Глухова, не порадившись з чоловіком, а ніби діючи від його імені, продала квартиру та купила дачу, знявши з банківського рахунку гроші.

Чи має право Сошенко оскаржити дії дружини і чому? Які правові наслідки такого оскарження? Чи зобов'язані батьки питати думку дитини щодо розпорядження її майном?

Задача 22

Рішенням суду шлюб, укладений між Дубовицькою С. М. та Філіповим О. С, було розірвано. Також було вирішено, що дитина залишається проживати з матір'ю, а на батька було покладено обов'язок сплачувати аліменти на утримання сина. У зв'язку з терміновим відрядженням, Філіпов змушений був поїхати. Перебуваючи за кордоном, він щомісяця переказував кошти. Оскільки він не міг простежити, яким чином дружина витрачає кошти, тому в листах просив Дубовицьку надсилати чеки, які підтверджують витрачання коштів. Однак у своєму листі вона написала, що ці кошти є її власністю, а тому вона не зобов'язана звітувати про їх витрачання.

Чи правомірною є вимога Філіпова? Яким чином батько може контролювати цільове використання аліментів? Як можна довести нецільове використання коштів? Чи правильною є позиція Дубовицької? Аргументуйте свою позицію.

Задача 23

Під час перебування в шлюбі у Козакових народилася донька. Оскільки крім цієї дитини у бабусі, матері дружини, не було інших онуків, всю свою любов вона присвятила цій дівчинці. У зв'язку зі смертю чоловіка бабуса переїхала жити до дочки. Батьки постійно працювали, тому вона займалася вихованням дівчинки. Однак коли дитині було вісім років, бабуса померла, передавши їй за заповітом кошти на банківському рахунку, яким мали розпоряджатися батьки до досягнення нею повноліття. Вже через три роки після смерті бабусі дівчина звернулася до батьків з проханням надавати їй щомісяця кишенькові гроші. Однак вони їй відмовили, посилаючись на те, що до її повноліття не мають право користуватися коштами на рахунку.

Чи правомірно діяли Козакови? Яким чином відповідно до законодавства батьки можуть розпоряджатися майном дитини? Що дитина може вимагати від батьків, які тимчасово розпоряджаються її майном?

Задача 24

Проаналізуйте підстави позову (фактичні обставини, якими обґрунтовано позовні вимоги) та визначте правильність формулювання предмета позову (матеріально-правової вимоги, з якою позивач звернувся до суду).

Чи прийме суд до свого провадження таку заяву?

Які недоліки Ви у ній вбачаєте?

До Деснянського районного м. Києва

Позивач:

Смелянець Сергій Антонович, 1990 р. народження, який проживає за адресою: м. Київ, вул.

Бальзака, 22, кв. 189

Відповідач:

Смелянець Антон Володимирович, 1956 р. народження, яка проживає за адресою: м. Київ, вул. Бальзака, 22, кв. 189

Позовна заява про виділ частки дітей із спільної сумісної власності

Я, Смелянець Сергій Антонович, протягом липня-серпня 2003 року разом із батьком Смелянцем Антоном Володимировичем займався виготовленнями меблів на дачній ділянці, в селі Бобрик, за адресою вул. Леніна, буд. 3. За цей період нами було виготовлено багато меблів: шафи, стільці, столи тощо, більшість з них виготовлялися з цінних порід деревини. Частину із виготовлених нами меблів батько продав знайомим, а решту – на місцевому ринку, отримавши за це чималий прибуток. Точну загальну суму від продажу я не знаю, але мені відомо, що за отримані гроші Смелянець А. В. придбав холодильник фірми «Норд». Оскільки деякі з непроданих меблів були виготовлені мною власноруч, то за усною домовленістю з батьком половина набутих коштів належить мені.

Згодом я вирішив витратити кошти, отримані внаслідок продажу виготовлених меблів, а також подарувати деякі із виготовлених мною речей бабусі та дідусеві, інші – продати, оскільки вже знайшов покупця – Краснокуцького Дениса Миколайовича.

Тоді я звернувся до свого батька із проханням надати належну мені частину грошей та деякі меблі, але він мені відмовив, мотивуючи це тим, що допомога батькам повинна бути безкорисливою, та з мого боку є нечемним просити про таке, а отримані гроші він витратить за власним розсудом.

Тому на підставі наведеного та з урахуванням положень ст. 175 СК, статей 4, 5, 15, 30, 41 ЦПК

ПРОШУ:

розділити належне нам майно та віддати належну мені частку грошима у розмірі... (прописом) (ринкова вартість речей зазначених у переліку, що додається), а у разі неможливості, в натурі.

Додатки:

- 1. Перелік належних мені речей.*
 - 2. Копія позовної заяви.*
 - 3. Квитанція про сплату державного мита*
- Дата* *Підпис*

Література

1. Конституція України, прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С.Я.Фурси. – К: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 1248с.
3. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21-22. – ст. 135.
4. Научно-практический комментарий Семейного кодекса Украины / Под ред. Ю.С.Червонного. – К.: Истина, 2003. – 520с.
5. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. – 532с.
6. Сімейне право України: підручник / В.П. Мироненко, С.А. Пилипенко / За заг. ред. В.П. Мироненко. – К: Правова єдність, 2008. – 477с.
7. Сімейне право України: підручник / За ред. Ю.С. Червонного. – К.: Істина, 2004. – 400 с.
8. Сімейне право України: підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. / За заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – К.: Юрінкомінтер, 2006. – 264 с.
9. Семейное право Украины: учебник / Под ред. Ю.С. Червонного. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. – 520 с.

Семінарське заняття № 8

Тема 8. Усиновлення та його правове значення

Питання для самостійної підготовки

1. Поняття, порядок усиновлення та його правове значення.
2. Особа, яка може бути усиновленою. Вимоги щодо осіб, які можуть бути всиновлювачами.
3. Право на таємницю усиновлення. Забезпечення таємниці усиновлення.
4. Порядок та підстави визнання усиновлення недійсним. Скасування усиновлення та його правові наслідки.
5. Особливості усиновлення за участю іноземців та осіб без громадянства.

Теми для доповідей та рефератів

1. Правовий статус всиновлювачів та всиновлених.
2. Особливості всиновлення дітей іноземними громадянами.

Індивідуальні завдання

1. Скласти позовні заяви:
 - про всиновлення;
 - про скасування всиновлення;
 - про визнання всиновлення недійсним.

Практичні завдання

Задача 1

15 лютого 2004 року Іванова Н. А. народила дитину. Через 5 днів в тому ж пологовому будинку Скрипаль М. С. народила мертву дитину. Іванова Н. А. виписалась з будинку 20 березня і свою дитину з пологового будинку не забрала, тому Скрипаль М. С. 25 березня заявила, що вона бажає забрати дитину Іванової Н. А. з пологового будинку як власну та усиновити її в майбутньому. На думку Скрипаль М. С., вирішення ситуації таким чином забезпечить тайну усиновлення від оточуючих, а отже і від самої дитини. В такому проханні Скрипаль М. С. було відмовлено, посилаючись на те, що дитину віком менше двох місяців не може бути усиновлено.

Чи правильно було застосовано ст. 209 СК? Якщо ні – то в чому помилка і які норми права підлягають застосуванню в такій ситуації?

Чи може Скрипаль М. С. забрати до себе дитину до винесення судом рішення про усиновлення?

Чи встановлено законодавством строк, протягом якого Іванова Н.А. має забрати дитину з пологового будинку? Чи порушила законодавство Іванова? Якщо так, то яку відповідальність до неї має бути застосовано.

Задача 2

На обліку дітей, що потребують усиновлення, перебували Інна та Марина Демченки. У них була спільна мати, що загинула в автомобільній аварії та різні батьки, місце проживання яких було невідоме. В судовому порядку одну із них, Марину, було усиновлено В. А. Ширмовою. Прокурор подав апеляційну скаргу щодо невідповідності судового рішення ст. 210 СК та про скасування усиновлення. До того ж суду В. А. Ширмова надіслала пояснення, в яких вона вказувала, що у Інни та Марини різні батьки, тому до них не можуть застосовуватись положення ст. 210 СК.

Чи підлягає задоволенню апеляційна скарга прокурора? Чи можуть мати пояснення В. А. Ширмової істотне значення для справи, з якими законодавець пов'язує можливість роз'єднання сестер?

Задача 3

Бондар А. Г., після того як одружилася, спільно з чоловіком подала заяву до відділу освіти за місцем проживання про бажання усиновити дитину. На підставі того, що Бондар А. Г. не досягла 18 років, співробітники відділу освіти відмовили в прийнятті заяви та постановлені Бондар А. Г. та її чоловіка на облік як осіб, що бажають усиновити дитину.

Як у такому випадку має діяти Бондар А. Г.? Чи має право Бондар А. Г. бути усиновителем до досягнення нею 18-річного віку?

Задача 4

Березенько В. Г. спільно з його дружиною, Березенько Д. І., подали заяву до відділу освіти за місцем проживання про бажання усиновити дитину. При судовому розгляді справи з'ясувалося, що Березенько Д. І. лише на 13 років старша за дитину, яку було підібрано відділом освіти для усиновлення. Суддя запропонував Березенько Д. І. відмовитися від усиновлення дитини і дати згоду на її усиновлення Березенько В. Г. Березенько Д. І. заявила, що бажає бути усиновителем і не тому може погодитися на пропозицію суду. Рішенням суду було відмовлено в усиновленні на підставі того, що усиновитель був старше усиновленого менше ніж на 15 років.

Чи може бути усиновлювачем особа, що старше дитини на 13 років? Чи правомірна була пропозиція судді?

Задача 5

Одинокі брат та сестра, Павленко В. Н. та Павленко І. Н., що проживають разом, подали спільну заяву до відділу освіти за місцем їх проживання про бажання усиновити дитину. Вони вважали, що можуть спільно усиновити одну дитину, оскільки, відповідно до ст. 3 СК вони, на їх думку, є сім'єю. З посиланням на те, що вони не перебувають у шлюбі та не можуть у ньому перебувати, їм було відмовлено в постановленні на облік як осіб, що виявили бажання усиновити дитину.

Чи правильно розуміють Павленко В. Н. та Павленко І. Н. поняття сім'я? Чи можуть вони спільно усиновити дитину? Якщо так, то яким чином їм треба для цього діяти? Якщо ні, то що Ви, як адвокат, можете порадити?

Задача 6

В 1994 році Крохаль В. В. усиновив дитину. 8 серпня 2004 року він був звільнений з роботи у зв'язку з ліквідацією підприємства. 20 серпня 2004 року орган опіки та піклування подав позов до суду про визнання усиновлення недійсним, оскільки Крохаль В. В. відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 212 СК не може бути усиновлювачем, бо він з 8 серпня 2004 року не має постійного заробітку. Суд задовольнив позов та постановив передати дитину для тимчасового перебування у виховний заклад. Крохаль В. В. з рішенням суду не погодився. Він подав до апеляційного суду скаргу, в якій зазначав, що, по-перше він шукає роботу і має достатній запас коштів для того, щоб утримувати себе і дитину до влаштування на роботу, а по-друге, підстави для визнання усиновлення недійсним перелічено у ст. 236 СК і це є вичерпний перелік, такої підстави для визнання усиновлення недійсним, як тимчасова безробітність, там немає, по-третє, таке рішення суду першої інстанції суперечить інтересам дитини адже він належним чином виконує свої обов'язки щодо усиновленої ним дитини і тому їй краще залишатися проживати з батьком.

Чи підлягає така скарга задоволенню?

Які вимоги ставляться до осіб, що претендують на усиновлення дитини? Чи застосовуються ці вимоги тільки для визначення кола осіб, що можуть усиновити дитину в майбутньому, або ж і до осіб, які вже усиновили дитину? Чи виникають негативні правові наслідки, якщо після набрання рішенням суду законної сили про усиновлення дитини усиновитель уже не відповідає таким вимогам? Які саме?

Задача 7

Мати Коноваленка Ігоря виховувала його без чоловіка. Під час її перебування у тривалому відрядженні за згодою матері він проживав у подружжя Лосевих, які його виховували. Мати Ігоря, перебуваючи в відрядженні, загинула внаслідок автомобільної аварії. Подружжя Лосевих власних дітей не мало. За 5 місяців, протягом яких Коноваленко Ігор проживав разом з Лосевими, між ними встановились добрі відносини, тому після того, як стало відомо про смерть його матері, Лосеві вирішили усиновити Ігоря. Після порушення в суді справи за їх заявою щодо усиновлення, до суду надійшла заява про усиновлення Ігоря його рідною тіткою, сестрою померлої матері хлопця, в якій за-

значила, що вона має переважне право на усиновлення, оскільки є його родичкою. Суддя об'єднав ці заяви в одне провадження.

Яке рішення має постановити суд? Які обставини є підставою для отримання переважного перед іншими особами права на усиновлення? Якщо кілька осіб мають переважне перед іншими особами право на усиновлення, яким чином визначається пріоритет усиновлення між ними?

Чи зміниться вирішення цієї задачі, якщо замість подружжя Лосевих в умовах задачі фігуруватиме одинока (незаміжня) Лосева?

Задача 8

Подружжя Прокопенків через часті та тривалі від'їзди «на заробітки» не могли виховувати власного сина Івана. Тому він залишався на виховання у рідної тітки. Після її виїзду за кордон на заробітки подружжя Прокопенків були змушені віддати Івана до дитячого закладу. Керівник дитячого закладу запропонував подружжю дати згоду на усиновлення їх сина, оскільки вони мають можливості його виховувати. Прокопенки відмовились, пояснивши, вони листуватимуться з сином, а взагалі вони збираються накопити кошти відкрити власну справу та припинити їздити на заробітки. Незважаючи на такі усні пояснення Прокопенка керівник дитячого закладу подав відомості про Прокопенка Івана як про дитину, що позбавлена батьківського піклування. Після чого відділом освіти було направлено до дитячого закладу подружжя Гришуків для знайомства з дитиною, встановлення з нею контакту та усиновлення в подальшому. Подружжя Гришуків встановило контакт з дитиною, отримало згоду керівника дитячого закладу і подало заяву в суд для усиновлення Прокопенка Івана. Суд постановив рішення про усиновлення Прокопенка Івана подружжям Гришуків; оскільки дитина перебуває в дитячому закладі більше 6 місяців, тому, на думку суду, законодавством дозволено її усиновлення без згоди батьків.

Чи правильно виніс рішення суд? Чи можна вважати поважною причину, через яку подружжя Прокопенків не здійснює виховання власної дитини?

Чи правильно діяв керівник дитячого закладу, коли давав згоду на усиновлення дитини?

Подружжю Прокопенків для захисту своїх прав при поверненні з «заробітків» краще подавати до суду заяву з проханням про визнання усиновлення недійсним чи про припинення усиновлення?

Якщо усиновлення буде визнано недійсним (або припиненим), чи має право подружжя Гришуків на компенсацію моральної та майнової шкоди, завданої їм здійсненням усиновлення з таким порушенням законодавства, які потім стали підставою для визнання усиновлення недійсним (припинення)? Якщо так, то хто зобов'язаний цю шкоду відшкодовувати?

Задача 9

Крушенко В. В. дала згоду на усиновлення її сина. Після винесення судового рішення про його усиновлення подружжям Федькових, але до набрання цим рішенням законної сили Крушенко В. В. подала до суду заяву, що передумала та відкликає свою згоду, внаслідок чого було скасовано рішення суду. Подружжя Федькових подали позов до Крушенко В. В., в якому зазначали, що внаслідок того, що вона раптово, без жодних пояснень відізвала свою згоду на усиновлення, заподіяла їм моральну шкоду.

Якими доказами позивачі можуть обґрунтувати свій позов? Чи має бути задоволений такий позов судом?

Чи зобов'язана особа, що відкликає свою згоду на усиновлення дитини, пояснювати причини цього вчинку? Чи несе вона цивільну відповідальність за необґрунтований відзив згоди на усиновлення?

Задача 10

Ткач А. О. завагітніла в віці 16 років. Вона домовилася зі своєю рідною тіткою та її чоловіком про те, що вони усиновлять дитину, яку вона народить. Батьки вагітної Ткач А. О. погодилися на це. Оскільки всі вищезазначені особи проживали в місцевості, де немає нотаріусів голова виконавчого

комітету сілради Васильченко Т. Г. до народження дитини посвідчив спільну заяву Ткач А. О. та її батьків про їх згоду на усиновлення дитини, що народить Ткач А. О., тіткою та її чоловіком. Після народження дитину було передано тітці та її чоловіку і, після досягнення дитиною двомісячного віку, її було усиновлено ними за рішенням суду, на підставі вищезазначеної заяви про згоду неповнолітньої Ткач А. О. та її батьків на усиновлення дитини, яку було засвідчено головою виконавчого комітету сілради Васильченком Т. Г., отже вона мала силу нотаріально засвідченої. Через місяць після вступу в силу рішення с про усиновлення дитини Ткач А. О. змінила свою думку та виявила бажання виховувати власну дочку. Вона подала до суду заяву про скасування її заяви про надання згоди на усиновлення через те, що вона була надана до досягнення дитиною двомісячного віку. Вона просила постановити судові рішення про визнання усиновлення недійсним на підставі того, що рішення ґрунтувалося на не законному документі і просила про повернення їй дитини.

Чи може мати дати згоду на усиновлення дитини до її народження якщо ні, то якою правовою нормою це заборонено?

Чи правомірно голова виконавчого комітету сілради Васильченко Т. Г. засвідчив справжність підпису Ткач А. О. на заяві?

Чи може Ткач А. О. самотійно, без згоди батьків, звертатись до суду? Чи має бути задоволено заяву про визнання усиновлення недійсним?

Для чого, на Вашу думку, встановлено у СК обмеження щодо віку дитини, на усиновлення якої надається згода? Чи можна вважати, що, якщо батьки дитини посвідчили нотаріально згоду на усиновлення їх дитини до досягнення нею цього віку та не відізнали її після досягнення дитиною двохмісячного віку, то вони надали згоду на усиновлення також і після досягнення дитиною двохмісячного віку?

Задача 11

Трирічний Данченко Микита, його батьки та його тітка Пархоменко К. М. проживали спільно в належній їм у рівних частках (по 1/4 кожному) квартирі. Данченко Микита залишився без батьківського піклування внаслідок смерті його батьків. Пархоменко подала до суду заяву про його усиновлення. В заяві Пархоменко вказала, що Данченко Микита живе з нею та вважає її своєю матір'ю. Під час підготовки справи до судового розгляду до суду надійшла заява від далекої родички установлюваного, Огурцової Т. В., про бажання усиновити Микиту. Огурцова Т. В. бажала за необхідне викликати у судові засідання установлюваного та опитати з приводу того, ким він бажає бути усиновленим. Пархоменко категорично заперечувала це тому, що Микита, на її думку, вважає її своєю матір'ю та від нього треба зберегти факт усиновлення в таємниці. Суд, заслухавши сторони, постановив ухвалу про оголошення перерви та виклик у судові засідання Данченка Микити. Пархоменко бажає оскаржити зазначену ухвалу до апеляційного суду.

Які факти для оскарження ухвали Пархоменко треба довести апеляційному суду та якими доказами це доцільно підтвердити?

За яких умов згода дитини на усиновлення надається, а за яких – ні?

Задача 12

Подружжя Полякових подало до відділу освіти заяву з проханням знайти дитину для усиновлення. Поляковим було запропоновано усиновити Руслана Махитку, батьки якого поїхали за кордон «на заробітки» чотири роки тому не повернулись. Батьки Руслана були визнані судом безвісно відсутніми через 3 роки після того, як виїхали за кордон. Руслан перебував у навчальному закладі. Після встановлення з Русланом Махитком контакту Полякови подали до суду заяву про усиновлення. Судом з дотриманням всіх вимог законодавства було винесено рішення про усиновлення. Через двадцять років повернулись батьки усиновленого, яких насильно протиправно утримували за кордоном. Вони бажають відновити правовий зв'язок з їх дитиною, але проти цього заперечували усиновителі. Батьки подали до суду позов про визнання усиновлення недійсним, поновлення їх правового зв'язку з їх дитиною.

Якими доказами Ви, як адвокат, порадите обґрунтовувати такий позов? Яким чином, крім визнання усиновлення недійсним, можна запропонувати біологічним батькам вирішити цю ситуацію?

Чи доцільно здійснювати усиновлення дітей осіб, що визнані безвісно відсутніми, адже може статися, що батьки відсутні через поважні причини? Якщо недоцільно, то як бути з такими дітьми?

Задача 13

Панченко Т. Н. подала до суду заяву про усиновлення нею дитини, що була покинута в пологовому будинку. На момент подання заяви до суду з дня народження дитини пройшло 45 днів.

Чи можливо усиновлення дитини до досягнення нею двомісячного віку?

Як має вчинити суддя: прийняти заяву, вказати на недоліки та надати строк для їх виправлення або відмовити в прийнятті заяви?

Задача 14

Суненько М. В., що перебуває у фактичних шлюбних відносинах з Баєвою Т. О., відправив до суду поштою заяву про усиновлення ним покинутого батьками в пологовому будинку Гуревича Романа. Через тиждень Суненько М. В. отримав повістку про виклик його у судове засідання. Разом з ним з'явилася Баєва Т. О. та подала клопотання про залучення її як третьої особи і заяву з проханням відмовити в усиновленні. В обґрунтування цих вимог заявляла, що не згодна на усиновлення Суненьком М. В. дитини тому, що здатна народити дитину від нього.

Чи має юридичне значення відсутність згоди на усиновлення особи, що перебуває у фактичних шлюбних відносинах з усиновителем?

Чи можна відправити заяву про усиновлення до суду поштою або передати через представника?

Задача 15

Карагун І. В. та його дружина Карагун Т. К. бажають усиновити дитину, що була народжена їх п'ятнадцятирічною дочка, тобто є їх онукою.

Чи можуть дід та баба усиновити онуку, якщо є мати дитини? Хто має дати згоду на таке усиновлення?

Задача 16

Громадянин Семеночко звернувся до газети з проханням розмістити об'яву про те, що дитина, яка проживає з ним в одному домі, втратила батьків та потребує усиновлення. Головний редактор газети відмовив Семеночку з посиланням на те, що посередницьку діяльність щодо усиновлення дітей в Україні заборонено.

Чи правомірно відмовив головний редактор?

Задача 17

Лещенко Т. Г. в 1998 році усиновив дитину. Він бажав отримати свідоцтво про усиновлення. В 1998 році йому було відмовлено у видачі такого свідоцтва тому, що чинним на той час законодавством таку можливість не було Передбачена. Після вступу в силу Сімейного кодексу, в 2004 році, Лещенко знов подав заяву до органів реєстрації актів цивільного стану з проханням видати йому свідоцтво про усиновлення. Йому було в цьому повторно відмовлено на підставі того, що усиновлення було здійснено до вступу в силу Сімейного кодексу.

Чи правильно відмовлено у видачі свідоцтва про усиновлення?

Як діє Сімейний кодекс у часі?

Задача 18

Бабков Дмитро був усиновлений подружжям Волкових. При усиновленні було змінено прізвище, по-батькові, дату народження дитини. Коли хлопцеві виповнилося 13 років, усиновителі розкрили йому таємницю усиновлення. Дмитро сильно страждав, не бажав гратися з однолітками, з якими до цього часу у нього були добрі стосунки, рідко виходив з кімнати, не бажав розмовляти з усиновителями. Це тривало три місяці, протягом яких він зникав до думки, що рідні батьки його

покинули, потім від адаптувався до цих умов, але таким веселим і активним, як раніше, вже не був. Після досягнення чотирнадцятирічного віку він, користуючись правом на звернення до суду (ч. 4 ст. 152 Сімейного кодексу), подав позов до усиновителів з вимогою відшкодувати моральну шкоду, завдану порушенням усиновителями його права на таємницю усиновлення. Розмір моральної шкоди він оцінив в 2000 грн. Дмитро направив заяви в орган опіки та піклування та прокуратуру з проханням представляти його інтереси в цьому процесі.

Чи порушили усиновителі право усиновленого на таємницю? Чи зобов'язані вони зберігати таємницю усиновлення? Якщо так, то як довго вони зобов'язані зберігати таємницю усиновлення?

Чи буде задоволено такий позов судом?

Як мають відреагувати прокуратура та орган опіки та піклування на подані заяви?

Чи зміниться вирішення задачі, якщо усиновителі розкриють таємницю усиновлення після того, як усиновленому виповниться чотирнадцять років?

Чи передбачено законодавством дисциплінарну, адміністративну, кримінальну відповідальність за діяння вчинені усиновителями?

Задача 19

Подружжя Ярошенків усиновили дитину. Вони виховували її як власну, для захисту таємниці усиновлення переїхали в інше місце. Усиновлений ріс як рідна дитина. Коли усиновленому було більше 40 років, його знайшла біологічна мати. Мати розповіла усиновленому, що його батько помер два роки тому від захворювання через те, що у них не було достатньо коштів для оплат складної операції. Усиновлений заявив усиновителям, що ті були зобов'язані розповісти йому про усиновлення після досягнення ним чотирнадцятирічного віку, оскільки відповідно до ч. 3 ст. 226 Сімейного кодексу він має право на одержання інформації щодо свого усиновлення.

Чи правильно розуміє усиновлений положення ч. 3 ст. 226 Сімейного кодексу?

Чи зобов'язані усиновителі розкривати таємницю усиновлення після досягнення усиновленим чотирнадцятирічного віку?

Література

1. Конституція України, прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С.Я.Фурси. – К: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 1248с.
3. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21-22. – ст. 135.
4. Научно-практический комментарий Семейного кодекса Украины / Под ред. Ю.С.Червоного. – К.: Истина, 2003. – 520с.
5. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. – 532с.
6. Сімейне право України: підручник / В.П. Мироненко, С.А. Пилипенко / За заг. ред. В.П. Мироненко. – К: Правова єдність, 2008. – 477с.
7. Сімейне право України: підручник / За ред. Ю.С. Червоного. – К.: Істина, 2004. – 400 с.
8. Сімейне право України: підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. / За заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – К.: Юрінкомінтер, 2006. – 264 с.
9. Семейное право Украины: учебник / Под ред. Ю.С. Червоного. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. – 520 с.

Семінарське заняття № 9

Тема 9. Інші форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування

Питання для самостійної підготовки

1. Поняття та порядок встановлення опіки.
2. Права та обов'язки опікунів, піклувальників.

3. Права дитини, над якою встановлено опіку, піклування.
4. Підстави припинення опіки та піклування.
5. Поняття та зміст договору про патронат.
6. Прийомна сім'я як форма виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.
7. Правові засади діяльності дитячого будинку сімейного типу.

Теми для доповідей та рефератів

1. Укладання договору про патронат.
2. Порівняльний аналіз правового статусу опікуна та піклувальника.

Індивідуальні завдання

1. Скласти заяви:
 - про встановлення опіки;
 - про встановлення піклування.
2. Скласти проект договору про патронат.

Практичні завдання

Задача 1

Після п'яти років подружнього життя громадянці Григоровій стало відомо, що її чоловік перебуває у фактичних шлюбних відносинах з іншою жінкою і має з нею дитину. У зв'язку з цим їх подальше спільне життя стало неможливим» шлюб було розірвано. Під час перебування з громадянином Григоровим у шлюбі у них народився син. Тому після розлучення батько щомісяця виплачував аліменти на його утримання.

Однак у наслідок інфаркту Григоров помер. Тому обов'язок з утримання дитини було перекладено на брата померлого.

Чи має право брат оскаржити покладений на нього обов'язок до суду і чому? Яким чином можна зобов'язати брата утримувати племінника? Чи можливо це питання вирішити у нотаріальному порядку?

Задача 2

До органу опіки та піклування надійшла заява від Кравченка С. В. з проханням призначити йому опікуном його двоюрідного племінника Кравченка Павла. На момент подання заяви Павлу було 13 років. Під час розгляду заяви органом опіки та піклування виповнилось 14 років. Орган опіки та піклування відмовив у встановленні опіки на тій підставі, що Павло вже досяг чотирнадцяти років та роз'яснив, що Кравченко С. В. має право на звернення щодо встановлення піклування щодо неповнолітнього Павла.

Чи правильне рішення виніс орган опіки та піклування?

Чим відрізняються права та обов'язки опікуна від прав та обов'язків піклувальника?

Задача 3

Представник органу опіки та піклування для перевірки виконання опікуном своїх обов'язків щодо підопічного кожного вівторка відвідував житло підопічного. Опікун вважає, що такі перевірки занадто часті та створюють незручності для нього та неповнолітнього. Він звернувся до адвоката з проханням надати йому консультацію щодо правового впливу на дії органу опіки та піклування.

Хто встановлює періодичність перевірок виконання опікуном його обов'язків? Який орган державної влади (посадова особа) може змінити періодичність перевірок?

Яким підзаконним актом регламентуються питання контролю виконання обов'язків опікунами та піклувальниками з боку органів опіки та піклування?

Задача 4

В ході перевірки діяльності дитячого навчального закладу (інтернату) працівником органу опіки та піклування було виявлено, що штат працівників не укомплектований вихователями. Кількість дітей, що виховує кожний вихователь збільшується і, як наслідок цього, призводить до

порушення прав підопічних на належне виховання. Керівник цього закладу пояснив, що вихователі звільняються з причини низької заробітної плати.

Яку відповідальність передбачено законодавством для державних дитячих навчальних закладів або їх посадових осіб за невиконання обов'язків з виховання дітей?

Література

1. Конституція України, прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С.Я.Фурси. – К: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 1248с.
3. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21-22. – ст. 135.
4. Научно-практический комментарий Семейного кодекса Украины / Под ред. Ю.С.Червонного. – К.: Истина, 2003. – 520с.
5. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. – 532с.
6. Сімейне право України: підручник / В.П. Мироненко, С.А. Пилипенко / За заг. ред. В.П. Мироненко. – К: Правова єдність, 2008. – 477с.
7. Сімейне право України: підручник / За ред. Ю.С. Червонного. – К.: Істина, 2004. – 400 с.
8. Сімейне право України: підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. / За заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – К.: Юрінкомінтер, 2006. – 264 с.
9. Семейное право Украины: учебник / Под ред. Ю.С. Червонного. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. – 520 с.

ПРИМІРНИЙ ЗРАЗОК ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ

1. Виберіть правильну відповідь (відповіді) :

Шлюб розривається за заявою одного з подружжя органом РАЦС, якщо один з подружжя:

- а) визнаний безвісно відсутнім;
- б) оголошений померлим;
- в) визнаний недієздатним;
- г) обмежено дієздатним;
- д) скоїв злочин і засуджений на строк більше 1 року;
- є) засуджений за вчинення злочину до позбавлення волі на строк не менше 3-х років.

2. Виберіть правильні відповіді (відповідь):

Шлюб визнається недійсним за рішенням суду, якщо:

- а) шлюб є фіктивним;
- б) укладений з особою, яка приховала свою тяжку хворобу;
- в) шлюб укладений без згоди чоловіка та жінки;
- г) шлюб зареєстрований між особами, які є родичами прямої лінії споріднення;
- д) шлюб зареєстрований з особою, яка визнана недієздатною.

3. Оберіть вірну відповідь (відповіді):

Батьківство попереднього чоловіка може бути визначене у разі повторної реєстрації шлюбу на підставі:

- а) спільної заяви попереднього чоловіка та жінки;
- б) спільної заяви попереднього чоловіка та чоловіка у повторному шлюбі;
- в) за рішенням суду;
- г) за заявою попереднього чоловіка;
- д) за заявою чоловіка у повторному шлюбі;
- є) інше.

4. Виберіть правильну відповідь (відповіді) шляхом обведення колом та поясніть цю відповідь:

Якщо у малолітньої дитини є майно, батьки управляють ним:

- а) на підставі договору про управління майном;
- б) на підставі дозволу, наданому органом опіки та піклування;
- в) на підставі дозволу, наданого рішенням суду;
- г) без спеціального дозволу; (батьки є законними представниками своїх дітей);
- д) на підставі спеціального дозволу.

5. Виберіть правильну відповідь (відповіді):

Переважне право на усиновлення однієї й тієї ж дитини мають:

- а) громадяни України;
- б) іноземні громадяни;
- в) особа, в сім'ї якої виховується дитина;
- г) особа, яка є чоловіком матері, дружиною батька дитини, яка усиновлюється;
- д) особа, яка усиновлює рідних братів та сестер;
- е) особа, яка є родичем дитини;
- є) особа, яка має добре матеріальне становище.

6. Доповніть речення:

За правовими наслідками юридичні факти в сімейному праві поділяються на: (з прикладами)

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

7. Знайдіть вірну відповідь (відповіді):

Шлюбний вік для жінки встановлюється у:

а) 14 років;	г) 17 років;
б) 15 років;	д) 18 років;
в) 16 років;	е) 19 років.

8. Знайдіть та виправте помилки, якщо вони є:

Утримання одному з подружжя надається другим із подружжя тільки у грошовій формі

9. Знайдіть правильну відповідь (відповіді):

Батьки зобов'язані зареєструвати народження дитини в державному органі РАЦС (від дня її народження):

а) невідкладно;	г) не пізніше 3 місяців;
б) не пізніше 15 днів;	д) не пізніше 6 місяців;
в) не пізніше 1 місяця;	е) невідкладно, але не пізніше 1 місяця.

10. Назвіть обставини, які суд враховує при визначенні розмірів аліментів.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

1. Поняття та предмет сімейного права.
2. Методи правового регулювання сімейного права.
3. Принципи сімейного права. Основні функції сімейного права.
4. Джерела сімейного права. Дія сімейного законодавства у часі, просторі та за колом осіб.
5. Поняття та елементи сімейних правовідносин. Види сімейних правовідносин.
6. Поняття шлюбу. Порядок укладання шлюбу. Право на шлюб.
7. Умови укладання шлюбу. Перешкоди вступу до шлюбу.
8. Заручини. Реєстрація шлюбу.
9. Особисті немайнові та майнові права та обов'язки подружжя.
10. Право спільної сумісної власності подружжя та порядок його здійснення.
11. Правовий режим роздільного майна подружжя (право особистої приватної власності).
12. Правовий режим майна фактичного подружжя.
13. Способи та порядок поділу майна подружжя.
14. Аліментні зобов'язання подружжя, підстави їх виникнення.
15. Способи, розмір та порядок надання утримання одному з подружжя іншим.
16. Поняття і зміст шлюбного договору. Порядок укладання шлюбного договору.
17. Поняття і підстави припинення шлюбу. Розірвання шлюбу органом РАЦСу.
18. Судовий порядок розірвання шлюбу.
19. Встановлення режиму окремого проживання подружжя та його правові наслідки.
20. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають між собою у шлюбі.
21. Поняття майнових правовідносин батьків та дітей.
22. Порядок та підстави стягнення аліментів на неповнолітніх дітей.
23. Порядок та підстави стягнення аліментів на повнолітніх дітей.
24. Поняття усиновлення. Порядок та умови усиновлення. Правові наслідки усиновлення.
25. Поняття опіки та піклування. Умови та порядок встановлення опіки та піклування.
26. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Права та обов'язки опікунів та піклувальників щодо дитини.

Варіанти контрольних робіт**ВАРІАНТ 1**

1. Поняття та предмет сімейного права.
2. Судовий порядок розірвання шлюбу.

ВАРІАНТ 2

1. Поняття шлюбу. Порядок укладання шлюбу. Право на шлюб.
2. Поняття майнових правовідносин батьків та дітей.

ВАРІАНТ 3

1. Умови укладання шлюбу. Перешкоди вступу до шлюбу.
2. Порядок та підстави стягнення аліментів на неповнолітніх дітей.

ВАРІАНТ 4

1. Заручини. Реєстрація шлюбу.
2. Поняття усиновлення. Порядок та умови усиновлення. Правові наслідки усиновлення.

ВАРІАНТ 5

1. Право спільної сумісної власності подружжя та порядок його здійснення.
2. Поняття і зміст шлюбного договору. Порядок укладання шлюбного договору.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття та предмет сімейного права.
2. Методи правового регулювання сімейного права.
3. Принципи сімейного права. Основні функції сімейного права.
4. Джерела сімейного права. Дія сімейного законодавства у часі, просторі та за колом осіб.
5. Поняття та елементи сімейних правовідносин. Види сімейних правовідносин.
6. Юридичні факти та їх види у сімейному праві.
7. Захист сімейних прав та інтересів. Строки в сімейному праві.
8. Поняття шлюбу. Порядок укладання шлюбу. Право на шлюб.
9. Умови укладання шлюбу. Перешкоди вступу до шлюбу.
10. Заручини. Реєстрація шлюбу.
11. Особисті немайнові та майнові права та обов'язки подружжя.
12. Право спільної сумісної власності подружжя та порядок його здійснення.
13. Правовий режим роздільного майна подружжя (право особистої приватної власності).
14. Правовий режим майна фактичного подружжя.
15. Способи та порядок поділу майна подружжя.
16. Аліментні зобов'язання подружжя, підстави їх виникнення.
17. Способи, розмір та порядок надання утримання одному з подружжя іншим.
18. Поняття і зміст шлюбного договору. Порядок укладання шлюбного договору.
19. Строк дії, зміна умов, припинення та визнання шлюбного договору недійсним.
20. Поняття і підстави припинення шлюбу. Розірвання шлюбу органом РАЦСу.
21. Судовий порядок розірвання шлюбу.
22. Правові наслідки розірвання шлюбу.
23. Встановлення режиму окремого проживання подружжя та його правові наслідки.
24. Поняття та підстави недійсності шлюбу. Порядок визнання шлюбу недійсним та його правові наслідки. Визнання шлюбу неукладеним.
25. Загальні підстави виникнення правовідносин між батьками та дітьми.
26. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають між собою у шлюбі.
27. Оспорювання батьківства, материнства. Характеристика окремих особистих немайнових прав та обов'язків батьків.
28. Спори щодо дитини.
29. Підстави та порядок позбавлення батьківських прав та його правові наслідки.
30. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав.
31. Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.
32. Поняття майнових правовідносин батьків та дітей.
33. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину.
34. Порядок та підстави стягнення аліментів на неповнолітніх дітей.
35. Порядок та підстави стягнення аліментів на повнолітніх дітей.
36. Обов'язки дітей утримувати батьків.
37. Аліментні зобов'язання інших членів сім'ї та родичів.
38. Поняття усиновлення. Порядок та умови усиновлення. Правові наслідки усиновлення.
39. Недійсність усиновлення. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним.
40. Скасування усиновлення і його правові наслідки.
41. Порядок усиновлення дитини іноземним громадянином або особою без громадянства.
42. Поняття опіки та піклування. Умови та порядок встановлення опіки та піклування.
43. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Права та обов'язки опікунів та піклувальників щодо дитини.
44. Припинення опіки, піклування над дитиною.

45. Договір на патронат. Обов'язки патронатного вихователя.
46. Припинення договору патронату.
47. Прийомна сім'я та дитячий будинок сімейного типу (загальна характеристика, мета створення).

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

1. Начально-методична література

1. Антокольская М.В. Семейное право: Учебник. – М.: Юристъ, 1996. – 366 с.
2. Борисов Б.А. Комментарий к Семейному кодексу. – М.: Информац.-издат. дом «Филинь», 1998. – 480 с.
3. Белякова А.М., Ворожейкин Е.М. Советское семейное право: Учебник. – М.: Юрид. лит., 1974. – 304 с.
4. Біленчук П.Д., Сливка С.С. Сімейне право. – К.: АТІКА, 1999.
5. Гопанчук В.С. Семейное право (вопросы и ответы). – К.: МАУП, 2000.
6. Дзера О.В. Сімейне право України. – К.: Вентурі, 2002.
7. Застосування судами цивільного і цивільно-процесуального законодавства / За заг. ред. П.І.Шевчука. – К.: Ін Юре, 2002. – 416 с.
8. Зразки процесуальних документів (заяви, позовні заяви, скарги, клопотання, що продаються до суду) /Укладачі: Лядецький М.М., Хавронюк М.І., Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. – К.: Атіка, 2002. – 352 с.
9. Кодекс о браке и семье Украины. Научно-практический комментарий. – Х.: ООО «Одиссей», 2000. – 480 с.
10. Матвеев Г.К. Советское семейное право: Учебник. – М.: Юрид. лит., 1985. – 208 с.
11. Муратова С.А. Семейное право: Схемы, комментарии /Учебное пособие. – М.: Новый юрист, 1998. – 160 с.
12. Мироненко В.П., Пилипенко С.А. Сімейне право України / Підручник/ за заг. ред. В.П. Мироненко. – Київ, 2008.
13. Научно-практический Семейного кодекса Украины / Под ред. Ю.С. Червонного. – К.: Истина, 2003. – 520 с.
14. Нечаева А.М. Семейное право. Курс лекций. – М.: Юристъ, 1998. – 336 с.
15. Пчелинцева Л.М. Семейное право России. – Учебник для вузов. – М.: издат. Группа НОРМА-ИНФРА: М, 1999. – 672 с.
16. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: науково-правничий коментар. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре”, 2003. – с. 532 с.
17. Сімейне право: навч. посібн. для студ. юрид. вузів та фак-тів. – К.: Вентурі, 1997. – 272 с.
18. Сімейне право України. Підручн. / За ред. Гопанчука В.С. – К.: Істина, 2002. – 304 с.
19. Жилинкова И.В. Правовой режим имущества членов семьи. – Х.: “Ксилон”, 2000. – 398с.
20. Жилінкова І. Шлюбний контракт: чинне законодавство та перспективи його розвитку // Право України. – 2000. – № 6. – С. 108-110.
21. Зоря А. Зарубежная семья. Права иностранных граждан на усыновление украинских детей // Юридическая практика. – 2001. – № 2. – С. 10.
22. Карпенко О. Сучасний стан державної опіки над дітьми-сиротами і дітьми, позбавленими батьківської опіки в Україні // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000. – № 9. – С. 62-64.
23. Кидалова А. Право дітей знати своїх батьків // Право України. – 1998. – № 3. – С. 79-82.
24. Колесниченко З. Узгодження законодавства України з вимогами Конвенції ООН про права дитини – вимога часу // Право України. – 1997. – № 6. – с. 38-39.
25. Короткова Л., Віхров О. Сімейне право України (історичний огляд) //Право України. – 1994. – № 11-12. – С. 47-49.

26. Крашенникова Н.А. Брачно-семейное право Индии: современный и традиционный аспекты // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 11: Право. – 2000. – № 4. – с.64-77.
27. Лайоше А. Развитие венгерского семейного законодательства // Государство и право. – 1999. – № 6. – С. 77-83.
28. Лихацький Д. Про сплату аліментів // Праця і зарплата. – 2001. – № 4. – С. 19.
29. Мельник М., Бень А. Аліменти, та не ті. Коментар // www.rada.kiev.ua.
30. Михеева Е. Кто защитит семью? // Юридическая практика. – 2002. – № 18. – С. 1, 9.
31. Примак В. Аліментні зобов'язання за новим Сімейним кодексом України // Юридичний вісник України. – 2003. – 4-17 січня. – С. 10.
32. Примак В. Аліментні зобов'язання повнолітніх дочки, сина // Юридичний вісник України. – 2003. – 8-14 лютого. – С. 10.
33. Примак В. Утримання батьками своїх повнолітніх дочки, сина // Юридичний вісник України. – 2003. – 25-31 січня. – С. 10.
34. Примак В. Утримання неповнолітніх дітей // Юридичний вісник України. – 2003. – 18-24 січня. – С. 12.
35. Ромовская З.В. Новый Семейный кодекс Украины // Юридическая практика. – 2003. – № 1. – С.5.
36. Ромовська З. Проблеми правового регулювання аліментних зобов'язань // Вісник Верховного Суду України. – 2000, № 5. – С. 44-46.
37. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України – утвердження ідеології ненасильства // Адвокат. – 2002. - № 6. – С. 5-6.
38. Рудалева Л. Функції органів опіки та піклування за новим Сімейним кодексом України // Юридичний вісник України. – 2003. – 8-14 березня. – С. 9.
39. Савченко Л. Про права і обов'язки батьків по вихованню дітей // Право України. – 1997. – № 5. – С. 55-57.
40. Семейный кодекс и нотариальный процесс // Юридическая практика. – 2003. – № 4. – С. 10-11.
41. Семейный кодекс Украины: мнения неоднозначны // Юридическая практика. – 2003. – № 8. – С. 3.
42. Сорокин С. Имущественные права ребенка в семье // Русская юстиция, 2000. – № 2. – С. 13-17.
43. Фединак Г.С. Сімейне право: договори та законодавство України про усиновлення // Міжнародне приватне право. – К., 1997. – С. 177-182.

2. Нормативна та інструктивна література

44. Конституція України, прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
45. Конвенція ООН «Про права дитини» від 20.11.89 р. – К.: Укр. прав. фундація. Вид-во Право, 1995.
46. Декларація ООН «Про соціальні та правові принципи стосовно захисту і благополуччя дітей, особливо при передачі дітей та їх усиновленні на національному та міжнародному рівні» // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій. – К.: Укр. амер. Бюро захисту прав людини, 1996. – С. 82.
47. Соглашение о гарантиях прав граждан в области выплаты социальных пособий, компенсационных выплат семьям с детьми и алиментов (Москва, 09.09.1994 г.), вступило в силу 12.04.1995 г. // Информационный вестник Совета глав государств и Совета глав правительств СНГ, 1994. – № 2(15). – С. 89-93.

48. Цивільний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар : У 2 т. / За заг. ред. С.Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2006. – Т.1.
49. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України /(Кравчук В.М., Угриновська О.І.). – К.: Істина, 2006. – 944 с.
50. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар /(Тертишніков В.І.). – Х.: ІПЦ „Ксилон”, 2006.
51. Коментар цивільного процесуального кодексу України /(Зейкан Я.П.). – К.: Юридична практика, 2006. – 560 с.
52. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. за ред. О.В. Дзери — 3-тє видання, перероблене і доповнене — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 831с. Т. 1 — 831с.
53. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. За ред. О.В. Дзери, - 2.видання, перероблене і доповнене. — К. : Юрінком Інтер, 2006. — 1087с. Т. 2 — 1087с.
54. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України за ред. В.М. Коссака — К. : Істина, 2004. — 976с.
55. Кодекс про шлюб та сім'ю України від 20.06.1969 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1969. – № 26. – ст. 204.
56. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С.Я.Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 1248с.
57. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21-22. – ст. 135.
58. Научно-практический комментарий Семейного кодекса Украины / Пож ред. Ю.С.Червонного. – К.: Истина, 2003. – 520с.
59. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. – 532с.
60. Житловий кодекс УРСР від 30.06.1983 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1983. – додаток до № 28. – ст. 574.
61. Закон України “Про порядок виїзду з України і вїзду в Україну громадян України” // Відомості Верховної Ради. – 1994. – № 18. – ст. 101.
62. Закон України “Про виконавче провадження” від 21.04.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – ст. 207.
63. Закон України “Про охорону дитинства” від 26.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – ст. 70.
64. Закон України “Про попередження насильства у сім'ї // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – ст. 142.
65. Закон України “Про внесення змін до Сімейного кодексу України” // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 7. – ст. 70.
66. Указ Президії Верховної Ради УРСР від 01.03.1985 р. «Про деяку зміну порядку стягнення аліментів на неповнолітніх дітей» // Відомості Верховної Ради. – 1985. – № 11. – ст. 206.
67. Указ Президії Верховної Ради УРСР від 10.02.1987 р. № 3546-XI «Про деяку зміну порядку стягнення аліментів на неповнолітніх дітей» // Відомості Верховної Ради. – 1987. – № 8. – ст. 149, затв. Законом N 4279-XI від 11.07.87 // Відомості Верховної Ради. – 1987. – № 29. – ст. 546.
68. Постанова Верховної Ради України “Про Концепцію державної сімейної політики” // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 46-47. – ст. 404.
69. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 лютого 1993 р. № 146 “Про перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб”.
70. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 р. № 564 “Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу”.

71. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 р. № 565 «Про затвердження Положення про прийомну сім'ю».

72. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 р. № 1203 “Про затвердження Порядку стягнення аліментів на дитину (дітей) у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про подання правової допомоги”.

73. Наказ Міністерства оборони України “Про затвердження Переліку додаткових видів грошового забезпечення та інших виплат, що не підлягають облікові при відрахуванні аліментів з військовослужбовців” № 320 від 04.11.96, зар. в Міністерстві юстиції України 04.12.1996 р. за № 698/1723.

74. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 16 від 12.06.98 “Про застосування судами деяких норм Кодексу про шлюб та сім'ю України” // Постанови Пленуму Верховного Суду України: в 2-х т. – К., 2000. – т. 2. – С. 303-306.

75. Конвенция о взыскании за границей алиментов (Нью-Йорк, 20 июня 1956 года) // Международное частное право. Сборник документов. – М.: БЕК, 1997. – С. 659-664.

76. Конвенция о праве, применимом к алиментным обязательствам (Гаага, 2 октября 1973 года) // Международное частное право. Сборник документов. – М.: БЕК, 1997. – С. 680-68.